

NEMZETI

MAGAZIN

24/02

2023/24-es évad

XI/6. szám

MÁRCIUSI

ELŐADÁS-

ÉS PROGRAM-

AJÁNLÓVAL

11. MITEM

A világszínház a Nemzetiben

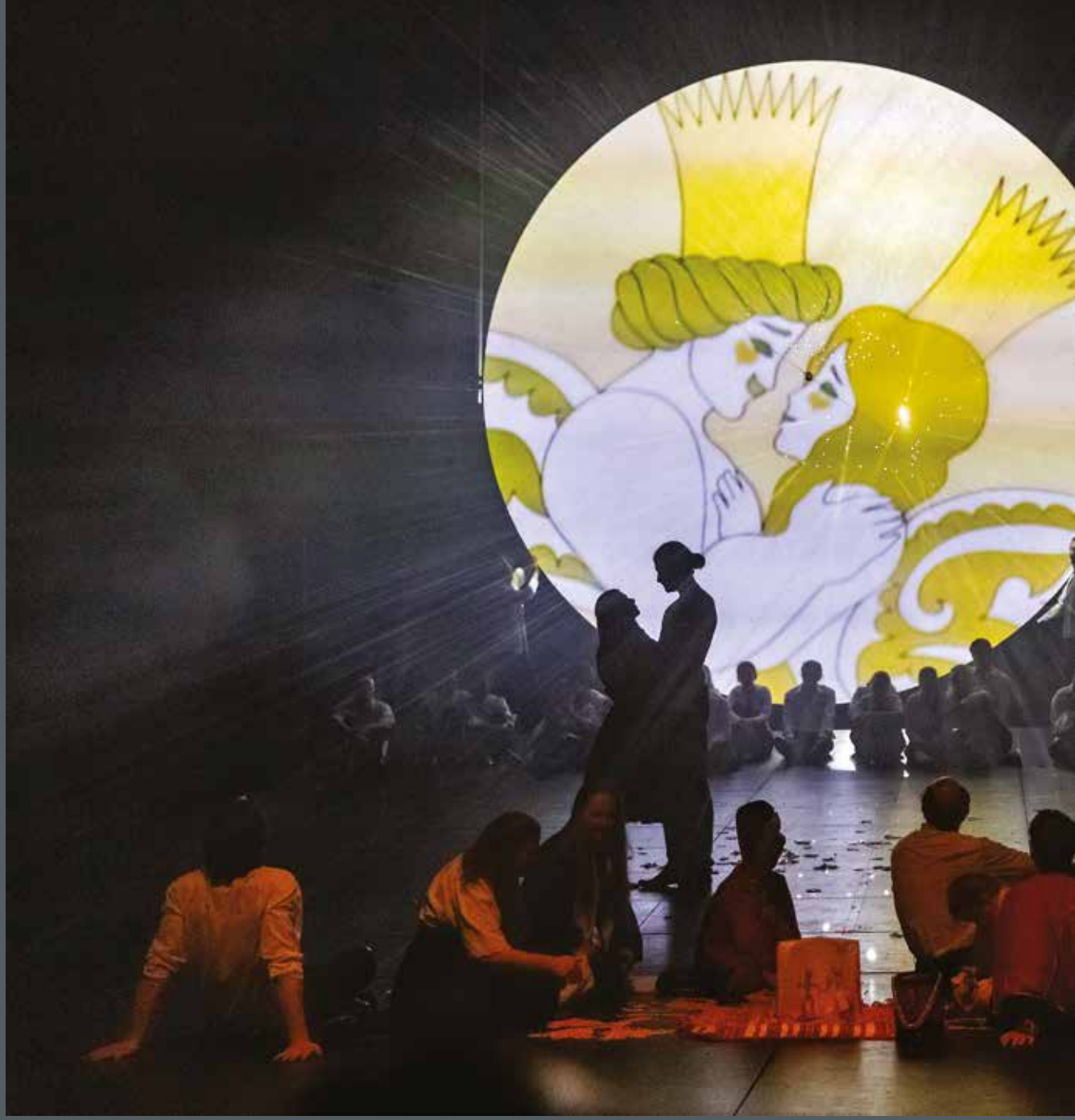
ISTVÁN KIRÁLY

Sík Sándor történelmi drámája

REVIZOROS KEZDET

Orosz drámák magyar színpadokon

NYITÓKÉP

OK AZ ÖRÖMRE

„Mi a darab örök-magyar magva? – tette fel a kérdést 1933-ban az *István király* című dráma nemzeti színházi ősbemutatójakor a szerző, Sík Sándor. A Nemzeti újra műsorra tűzi a darabot, és az „örök” kérdésekre keresik a válaszokat a mai alkotók is. (Részletek a 6. oldaltól).

„Most láttam először olyan színházi előadást, melyből egy árva szót sem értettem. . . a mondatok zuhataga sikertelenül ostromolta dobhártyámat” – írta 1925-ben Kosztolányi Dezső, aki a Moszkvai Művész Színház budapesti vendégjátékáról számolt be. Az akkoriban még ritka külföldi vendégjátékok ma már megszokottak, és a technika jóvoltából a feliratokkal követhetjük a színpadon elhangzó szavakat. Így lesz ez az idei MITEM-en is, amelynek programjában bolgár és görög, török és izraeli, szlovák és grúz előadásokat is láthatunk. (MITEM-összeállítás a 18. oldaltól).

A magyar színházak műsorán jó ideje rendszeresen szerepelnek orosz darabok, de mindössze 150 éve volt az első orosz bemutató Magyarországon: *A revizor* a Nemzetiben. Még hosszú időnek kellett eltelnie, mire Gogol, Gorkij, Csehov, Tolsztoj, Osztrovszkij művei utat találtak a magyar közönséghez. (Színház történeti írásunk a 40. oldaltól).

Nemcsak a premiernek és a közelgő fesztiválnak örülhetünk, hanem a *János vitéz* című előadás is ünneplésre ad okot. Tíz éve, 2014 márciusában volt a bemutatója, azóta mintegy 130 ezren láthatták. És még egy ok az örömről: márciusban kerül 200. alkalommal színre Petőfi műve a Nemzetiben. (Összeállításunk a 32. oldaltól).

Ha kíváncsiak a magazin „saját” kritikusainak véleményére a *Kurácsi mama* című előadásról, olvassák Nézőpontok rovatunkat (24. oldal). Ha pedig egy rendhagyó beugrás részletei iránt érdeklődnek, akkor Fehér Béla tárcanovelláját ajánljuk a figyelmükbe (44. oldal).

Kedves Nézőink, várjuk Önöket előadásainkon, és addig is, amíg a színházban köszönhetjük Önöket: jó olvasást!

János vitéz a Nemzetiben – 10 év, 200 előadás

| fotó: Eöri Szabó Zsolt

8

István király

Bár István utolsó napját látjuk, mégis egész személyisége kirajzolódik. A bölcs államférfi, a hívő magánember, a szerelmes férj és szerető apa, a már-már kegyetlen bíró, a szigorú hadvezér, sőt még a vágató pogány is. *(Berettyán Nándor)*

18

Odüsszeusz

Nem az élet szüli a színházat, hanem a színház az életet. Minden előadás visszahelyezi a nézőt a középpontba. Minden előadás újfogalmazza az élet-célokat, és újakat ad. A színpad az anyaméh, amelyből előbújik az emberiség. Akár a repülőgép fekete doboza, őrzí a titkokat... *(Diana Dobrev)*

36

Műhely

A színház nem egy múzeum, hanem élő organizmus. Mindig kockázatos, hogy sikerül-e megtalálni azokat az arányokat, azt a stílust, azt a megszólalási módot, amely rezonál a mai alkotókkal és nézőkkel. Az se véletlen, hogy a rendezők félnek az élő szerzőktől... *(Kozma András)*

40

Színháztörténet

Az orosz drámairodalom évtizedes késéssel érkezett Magyarországra. A revizor 1874-es nemzeti színházi bemutatója után csak elvétve mutattak be orosz darabokat, a Vígszínház 1920-as évekbeli Csehov-sorozata, és a híres Moszkvai Művész Színház vendégjátékai sem okoztak áttörést... Döcögős kezdetek. *Gajdó Tamás írása.*

NEMZETI magazin – a Nemzeti Színház ingyenes időszaki kiadványa • 2024. február • XI. évfolyam 6. szám |

Főszerkesztő: Kornya István • A szerkesztő munkatársai: Görömbölyi László • Fotó: Eöri Szabó Zsolt • Korrektúra: Lukácsy György

| Kiadó: Nemzeti Színház Nonprofit Zrt. • Felelős kiadó: Vidnyánszky Attila vezérigazgató • Médiaajánlat: 30/508-4711 | Nyomdai

előkészítés: Inform-Line Stúdió Bt. | Nyomás: CREW Kft. | Megjelenik 6000 példányban | Lapzártá: 2024. február 21.

32

40

Jelenet a MITEM-re érkező
Odüsszeusz című előadásból
| fotó: Alexander Bogdan Thomson

JEGYVÁSÁRLÁS

Jegypénztár a Nemzeti Színházban

1095 Budapest, Bajor Gizi park 1.

telefon: +36 1 476-6868

e-mail:

jegy@nemzetisinhaz.hu

szervezes@nemzetisinhaz.hu

Nyitvatartás:

H-P: 10–18 óra | Szo-V: 12–18 óra, illetve az
előadások kezdetéig.

www.nemzetisinhaz.hu/jegyinformacio

PREMIER • ISTVÁN KIRÁLY

- 7** Az emberfölötti ember drámája – Sík Sándor és az István király
- 8** Hívó ember és vágató pogány – Berettyán Nándor
- 10** Mélységek és magasságok – Rátóti Zoltán

PREMIER-PORTRÉ

- 12** Beugrással kezdte – Szabó Sebestyén László
- 11** MITEM
- 18** Megtöbbszörözött világok – Diana Dobrev
- 22** MITEM-előzetes

NÉZŐPONT • KURÁZSI MAMA...

- 24** Osztoivits Ágnes: A mindenkori háború
- 24** Nick Thorpe: A mi háborúnk

ELŐADÁS-AJÁNLÓ

- 26** A revizor • Don Juan • Buborékok • Bánk bán • Tündöklő Jeromos

ÜNNEP

- 32** János vitéz – 10 év, 200 előadás

MŰHELY

- 36** Amikor újra felfénylik a szöveg – Kozma András

SZÍNHÁZTÖRTÉNET

- 40** Gajdó Tamás: A revizorral kezdődött

SZÍNHÁZNOVELLA

- 44** Fehér Béla: Beugrás

IN MEMORIAM

- 47** 225 éve született Megyeri Károly

HOBO • PETŐFI ZENEI ÉLETMŰDÍJ

- 48** Turczi István: Köszöntő szavak egy életmű(díj) kapcsán

51 A NEMZETI HÍREI

52 PROGRAMAJÁNLÓ

55 VÁLTSON BÉRLETET!

56 MÁRCIUSI MŰSOR

58 FOLYÓIRAT – SZCENÁRIUM

A Körhinta, A föltámadás szomorúsága
és az Egri csillagok című előadások támogatója
a Nemzeti Kulturális Alap.

PREMIER • ISTVÁN KIRÁLY

Sík Sándor:

István király

István – RÁTÓTI ZOLTÁN | Gizella – SÖPTEI ANDREA | Orseolo Péter – SZABÓ SEBESTYÉN LÁSZLÓ | Aba Sámuel – SZARVAS JÓZSEF | Vazul – KRISTÁN ATTILA | Gyöngy – MARTOS HANGA | Buda – MACZKY-KŐ BÁLINT e. h. | Sebös – MÉSZÁROS MARTIN | Ilona – BATTAI LILI LUJZA e. h. | Anasztáz – RUBOLD ÖDÖN | Csanád – SZÉP DOMÁN | Bolyha – VARGA JÓZSEF | Szalók – KOVÁCS S. JÓZSEF

Közreműködnek a Szent István Egyetem Rippl-Rónai Művészeti Karának színészhallgatói: Buvári Lilla, Földi Csenge, Gyimesi Ádám, Gyöngyössy Csenge, Kalivoda Imre, Kelemen Márk, Kovács Boglárka, Ladács Fanni, Maczky-Kő Bálint, Rajnai Lázár, Szentiványi Nikolett

Díszlet: Ondraschek Péter // Jelmez: Berzsényi Krisztina // Bábtervező: Horváth Márk // Koreográfus: Berecz István // Sógó: Gróf Kati // Ügyelő: Lovass Ágnes // Rendezőasszisztens: Vida Gábor

Rendező: BERETTYÁN NÁNDOR

mikor? hol?

PREMIER: március 2.

További előadások: március 3., 25. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

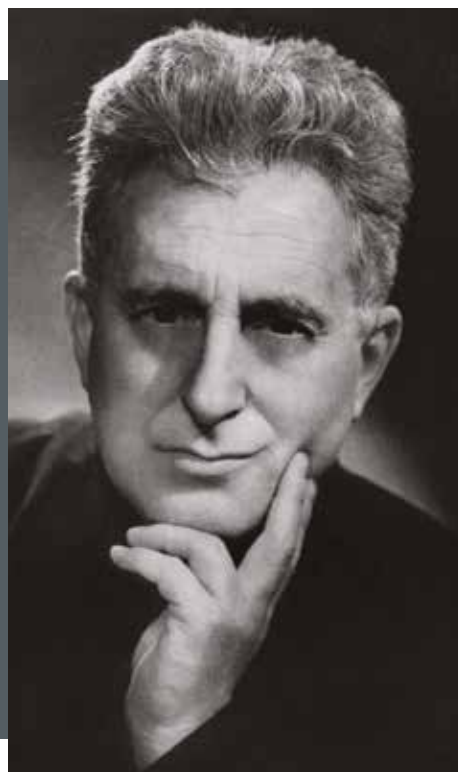
SÍK SÁNDOR

1889. január 20. – 1963. szeptember 28.

A piarista szerzetes, tanár, irodalomtörténész, cserkészvezető a 20. század vallásos lírájának is kiemelkedő személyisége volt. Zsidó családból származott, de szülei már a gyermekeik születése előtt áttértek a katolikus hitre. Tanulmányait magántanulóként kezdte, majd a piaristáknál folytatta, 14 éves volt, amikor belépett a piarista rendbe.

A teológiai végzettség mellett magyar–latin szakos tanári oklevelet és bölcsészdoktori címet is szerzett. 1910-ben tett szerzetesi örökfogadalmat, 1911-ben pedig pappá szentelték. Előbb a rend váci, majd budapesti gimnáziumában tanított, 1930-tól '44-ig a Szegedi Egyetem irodalomtörténeti tanszékének professzora volt. A tanítás mellett rendszeresen publikált is. A háború után az újrainduló Vigília folyóirat főszerkesztője lett, ezzel párhuzamosan 1947-től a piarista rend magyarországi tartományfőnöke volt. Irodalomtörténetési munkásságáért 1948 márciusában – az elsők között – kapta meg a Kossuth-díjat.

| fotó: Piarista Múzeum

**„Mink sem tudhatjuk, melyik isten lesz az erősebb,
melyik ültet királyt István úr székébe.**

Az emberfölötti ember drámája

Sík Sándor és az István király

Az íróként, költőként, irodalomtörténészként is elismert piarista szerzetes a szegedi egyetem professzoraként kapta meg a felkérést, hogy írjon drámát a Városi Színház számára Szent Imréről. A szerző úgy érezte, Imre inkább misztikus alkat, mint drámai hős, jobban foglalkoztatta Szent István életpéldája, munkássága. A Nemzeti Ujságnak erről így nyilatkozott: „Emberfölötti ember, aki nemcsak megérzi nemzetének legnagyobb, századokra kiható történeti problémáját, hanem messze megelőzve korát, az egyszersmindenkorra érvényes egyetlen feleletet is meglátja: a magyarságnak mindenestül kereszténnyé, azaz nyugatívá, művelté, lelkivé kell lennie, de ugyanakkor mindenestül magyarnak is maradnia. Ebből fakad helyzetének tragédiája...” Az interjúból tudjuk, hogy a darab megírásakor szorította a határidő, nyolc nap alatt készült el az első változata. A színészek már próbálták az első felvonást, de ő még dolgozott a másodikon. A rohammunka ellenére sikeres lett a premier – a rendező Németh Antal, a címszereplő Táray Ferenc volt. Bár volt némi szépséghibája a bemutatónak, ami csak este kilenckor kezdődött, mert a jelmezek késve ér-

keztek. Az tette igazán kínossá az esetet, hogy a várakozók között volt Angelo Rotta pápai nuncius és Glattfelder Gyula csanádi érsek is – a bemutató ugyanis a Fogadalmi templom felszentelése alkalmából rendezett ünnepségsorozat egyik kiemelkedő eseménye volt.

Az eredeti drámát később Sík Sándor átdolgozta. A lényegen ugyan nem változtatott, de mozgalmasabbá tette, a korábban csak elmesélt részleteket dramatizálta, és új szereplők is megjelentek a műben.

A megújult *István király* ősbemutatóját 1933. december 5-én tartották Budapesten (rendező: Siklóssy Pál, István királyt Kürti József alakította). Az előadás 1934-ben elnyerte a Magyar Tudományos Akadémia által az előző évben Budapesten bemutatott, irodalmi szempontból a legjobb drámának járó Vojnits-érmét. A háborút követően Sík Sándor drámáját csak a veszprémi Petőfi Színház (1988) mutatta be. A rendszerváltás után az Evangélium Színház és a Marosvásárhelyi Nemzeti Színház Tompa Miklós Társulata tűzte műsorára – a magyar államalapítás ezredik évfordulóján.

**„Bár István utolsó napját látjuk, mégis
egész személyisége kirajzolódik.
A bölcs államférfi, a hívő magánember,
a szerelmes férj és szerető apa,
a már-már kegyetlen bíró,
a szigorú hadvezér,
sőt még a vágató pogány is.**

Hívő ember és vágató pogány

Berettyán Nándor rendező

Első uralkodónk utolsó napjának drámája tárul a szemünk elé Sík Sándor István király című művében. Berettyán Nándor rendező szerint az utódlás feszítő dilemmája csodálatos döntésre sarkallta államalapító uralkodónkat.

Sík Sándor piarista szerzetes, költő. Esztétikája több egyetemen tankönyv, de nem elsősorban drámaíróként ismerjük. **Hogyan talált rá az István királyra?**

– Hogy őszinte legyek, nem magamtól bukkantam rá. A múlt év elején a Nemzeti Színházban elkezdődött az új, idei évad előkészítése, és Vidnyánszky Attila jelezte, hogy szeretné, ha rendeznék valamit. Ajánlottam több anyagot, de egy alkalommal említette, hogy itt van egy darab, Sík Sándor írta, István királyról szól, szerinte nagyszerű szöveg, olvassam el, hátha megtetszik. Aznap este el is olvastam, és rögtön óriási hatást gyakorolt rám. Másnap már jeleztem is, hogy nagyon szívesen megrendezném.

A hasonló című rockopera központi dilemmája – a magyarság találkozása az új vallással, vagyis a kereszténységgel – átütő siker lett. A műfajon kívül miben tér el Sík Sándor megközelítése Szent Istvánhoz a Szörényi–Bródy–Boldizsár jegyezte, 1983-ban bemutatott előadástól?

– Van egy alapvető különbség. A rockopera esetében István uralkodásának a kezdeti időszakában járunk. Akkor, amikor még előtte áll valaminek, az életműnek. Sík Sándor darabjában ez éppen fordítva van. István utolsó napját követjük végig, amikor már túl van az életen, és egyetlen kérdés maradt hátra: ki kövesse őt a trónon? A pogány, de Árpád-vérből való Vazul, vagy a keresztény, de idegen, velencei Orseolo Péter, aki persze szintén rokon, István nem ismert nevű leánytestvérének a fia, akinek apja egy száműzött velencei dózse volt. A két világ – pogány és keresztény – ütközése, konfliktusai, összehangolásának lehetősége tehát itt is nagyon hangsúlyosan jelen van. István nagy dilemmája: a keresztény és a magyar lehet-e egy, vagy pedig az egyiknek el kell pusztulnia?

Ez a dráma első királyunk utolsó napjairól szól, amikor a Nagyboldogasszony ünnepére készül az ország – azaz István eddigre megnyerte harcát a régi vallás híveivel. Miért izgalmas ez a pillanat?

– Ezer év távlatából azért, mert meghatározott mindent, ami utána következett. István sem magában, sem a környezetében nem tudja feloldani a két világ konfliktusát. Minden harcot megnyert az életében, sikeres volt hadvezérként, politikusként, államalapítóként, egyházszerzőként, most azonban a lelkeket kellene megnyernie. De ez lehetetlen. Nincs olyan utód, aki az ő életművét törés nélkül tovább tudná vinni, akit mind a keresztények, mind a pogányok elfogadnának, és szinte már vallásosan tisztelnének, ahogyan őt. Ezért hozza meg azt a páratlan és csodálatos döntést, hogy az országot Szűz Máriának-Boldogasszonynak ajánlja fel. A magyar nép sorsának irányítását az égbe teszi, és fordítva, az égit lehozza a földre. Arról már nem is beszélve, hogy mai szóval élve olyan polarizált volt a társadalom akkor is, ami jócskán ad okot mai áthallásokra.

„Vazul meg azt veti szememre, hogy a keresztény ölte meg bennem a magyart. Ti nem értitek, hogy ez a kettő nem kettő, hanem egy. De eggyé kell lennie, mert meghalunk, ha eggyé nem lesz” – szinte magyarázkodásnak hatnak István szavai. Milyen személyiségként mutatja be Sík Sándor a királyt?

– Imre herceg hét éve halt meg. Azóta áll fent ez a bizonytalanság az ország jövőjét illetően, és István maga is elmondja, hogy fia halála óta nem tudott gondolkodni, cselekedni. De most érzi, hogy közel a vég, Isten jelt adott neki, hogy hamarosan „számon kéri a pásztort”, ezért erőt vesz magán, és fellobban benne az a tűz, ami ezt az óriási teljesítményt, életművet élte. Tehát bár István utolsó napját látjuk, mégis egész személyisége kirajzolódik. A bölcs államférfi, a hívó magánember, a szerelmes férj és szerető apa, a már-már kegyetlen bíró, a szigorú hadvezér, sőt még a vágató pogány is.

A római katolikus vallás, vagyis a nyugati kereszténység felvételét sokan taktikai, politikai tetteknek tartják. Mit állít erről Sík drámája?

– Szerintem itt a politikai és a személyes oldalt nem lehet kettéválasztani. Sík Sándor sem teszi. Ezt a folyamatot még Géza kezdte, akiről tudjuk, Sík is tudja, hogy sokkal inkább megfontolásból és érdekből húzott a keresztény világ felé, mint valódi hitből. Istvánnál is felmerülnek politikai, reálpolitikai megfontolások, de azért ő valóban és teljes szívvel hívó keresztény. Ebben egyébként valószínűleg nagyon nagy szerepe volt a feleségének, Gizellának, aki fölnyitotta István lelkét a kereszténység felé. Ez a házasság is egy „lepapírozott”, tervezett házasság volt, mégis igazi, hűséges szerelem lett belőle. Egyébként pedig csak el kell olvasni István *Intelmeit*. Abból olyan mélységes hit sugárzik, ami szerintem félremagyarázhatatlan.

Az egyik próbán Balogh Eszter képzőművész bemutatta a társulatnak Szent István palástjának általa készített mását – amit a Gobbi Hilda Színpad előterében az előadásra érkező nézők is láthatnak majd. Mit kaptak a színészek ettől az alkalomtól?

– Csodálatos volt. A magam nevében tudok elsősorban beszélni, de úgy érzem, hogy sokak így érezték, hogy megrendítő. Egyfelől már csak a művészi színvonala az alkotásnak, és az a végtelennek tűnő munka, amit Balogh Eszter ráfordított. Másfelől pedig azt éreztem, hogy ezer év sűrűsödik össze egy tárgyban, és szinte misztikus módon megidézi egy ember, István király szellemét. Annak az embernek a szellemét, aki máig hatóan formálta a magyarság sorsát.

LUKÁCSY GYÖRGY

Mélységek és magasságok

Rátóti Zoltán – István király szerepében

István belső küzdelmét helyezi a középpontba a mű is, a születő előadás is. Valójában itt emberi küzdelmek sorát látjuk – mondja a Sík Sándor István király című drámájának címszerepét alakító Rátóti Zoltán.

Sík Sándor drámájában, az *István király*ban címszerepet játszik. Hogyan készül a történelmi személy megformálására, akinek alakját csak régi ábrázolásokról, köztéri szobrokról ismerjük, tetteiről könyvekből tanultunk?

– Bármennyire is nagyon fontos szerepről van szó, ugyanúgy készülök erre is, mint az összes többire. Nem szoktam bevetni magam a könyvtárba, inkább az adott darabon keresztül közelítek a szerephez. De a szövevényes családi kötelékeknek utánanéztem. Ezek manapság már a feledés homályába merülnek, de számomra fontos tudni, kikre hivatkozok, kiről beszélek, és azok az egykor élt alakok milyen viszonyban voltak egymással a történelemből szerinti. A lényeg azonban mindig a színpadi mű. Sík Sándor remek darabot írt, tele drámai helyzetekkel, ezekből kell kiindulni, építkezni.

A színész számára egy történelmi darab esetében miként fontos a történelmi hűség?

– Tisztában vagyok azzal az elvárással, hogy történelmileg hűek legyünk. De nekem a szerző által megírtakat és a jelenetek sűrűségét és valóságát kell visszaadnom. Ebben a rendező, Berettyán Nándor is támogat, aki azt kéri tőlünk, hogy ne múzeumi figurákat, hanem hús-vér embereket játsszunk.

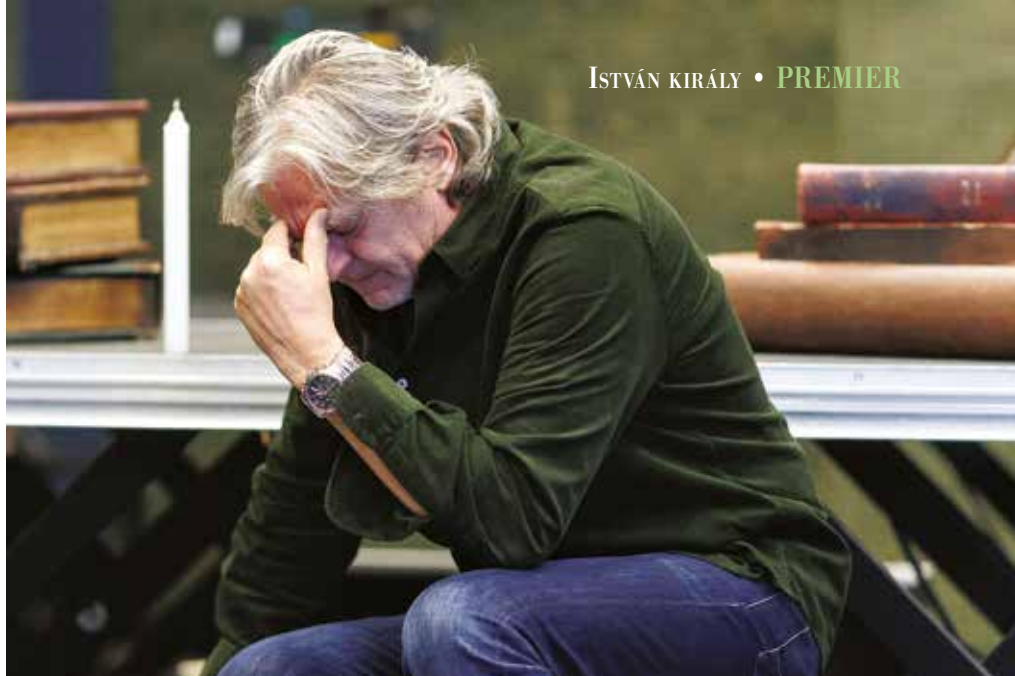
Azt vizsgáljuk, hogy az egyes szituációk és a mögöttük álló gondolatok hogyan születnek meg. Kihámozzuk, hogy miből indul egy-egy szándék, és az hogyan ütközik a másik szereplő szándékával. Ehhez próbáljuk megtalálni a legmegfelelőbb kifejezőmódot. Nagyon jól megírt drámáról van szó: könnyen mondható és tanulható, néhol azonban a régies kifejezések, megfogalmazások vannak túlsúlyban. Úgy gondolom, hogy a történelmi ábrázolás nem attól lesz hitelesebb, hogy feltétlenül ragaszkodunk a drámaszöveg hangvételéhez. Ami kicsit archaizáló volt, és nem adott hozzá a darab mondanivalójához, azt próbáltuk maibbá tenni.

Milyen emberként jelenik meg István a darabban?

– István belső küzdelmét helyezi a középpontba a mű is, a születő előadás is. Valójában itt emberi küzdelmek sorát látjuk, s itt nem csak István küzdelméről van szó. Minden szereplőnek megvan a maga harca, így például a pogány Vazulnak és új feleségének is. Hihetetlen mélységeket és magasságokat lehet és kell ennek kapcsán bejárni. A dráma és az előadás magja, hogy István élete végén áll, és az gyötri: mi lesz művének a sorsa? Kulcskérdés az örökség, az öröklés, és két világnézet – a kereszténység és a pogányság – ütközése, és újra – mint ural-

Kristán Attilával

„A dráma és az előadás magja, hogy István élete végén áll, és az gyötri: mi lesz művének a sorsa? Kuleskérdés az örökség, az öröklés, és két világnézet – a kereszténység és a pogányság – ütközése, és újra – mint uralkodása elején – a kettő közötti választás.

kodása elején – a kettő közötti választás. Sík Sándor drámája olyan történelmi időszakot idéz meg, amelynek következtében évszázadokra megpecsételődött a sorsunk. Én ezt a szerepet nagy kihívásként élem meg, és jelentőségteljesnek tartom, hogy a Nemzeti Színházban erről a korról, annak dilemmáiról beszélünk.

Történelmi drámák esetében mindig kérdés: mennyire a múltból, mennyire a máról szól majd az előadás?

– Habár vannak áthallások a mai korról, a rendezés nem aktuálpolitizál. Óhatatlanul vannak olyan küzdelmek, amiket most nap mint nap vív Magyarország, de direkt nem szeretnénk ezzel az előadással üzenni. Történelmünk során hatalmas áldozatokkal és küzdelemmel járt a kereszténység felvétele, de hatalmas eredményeket is köszönhetünk ennek. Ma pedig a kereszténység megtartása kíván elszántságot és odaadást.

A dráma egyik szála István és Gizella, király és királyné, férj és feleség kapcsolatáról szól. Milyen hús-vér embernek képzeled őket?

– Ez egy nagyon erős házasság. A feleség is viseli mindazt a terhet, amit egy ország vezetésének felelőssége jelent a férj

számára. Gizella valódi társa Istvánnak. Természetesen ez nem egy ütközésmentes házasság, de a darab ezt nem feszegeti nagyon, inkább a házasság igazi mélységét, kettejük szövetségét villantja fel.

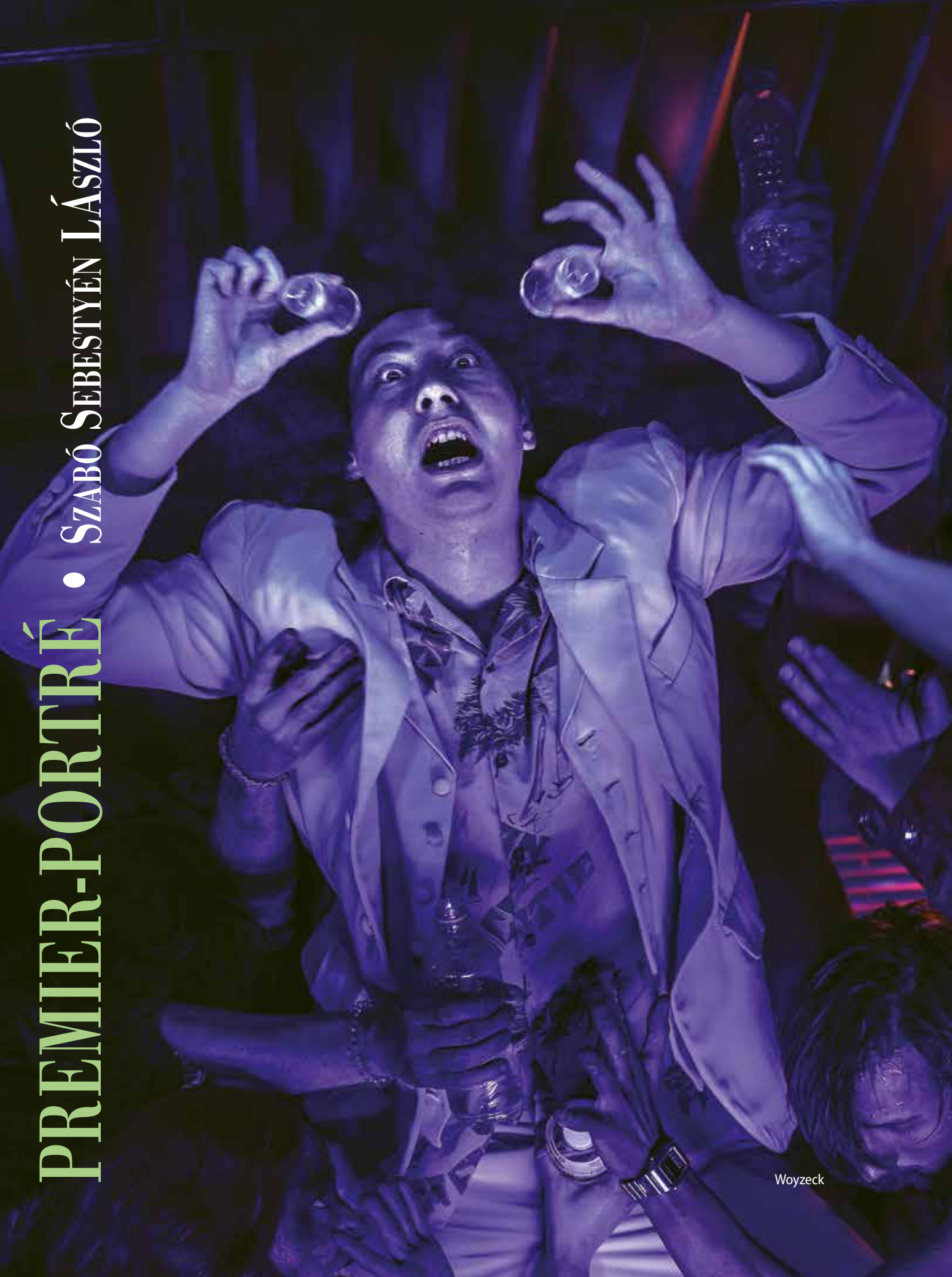
Sok olyan szerepben láthattuk már, amelyben egy-egy nagy ember nehéz sorsa, küzdelme, erkölcsi döntése állt az alakítása fókuszában. Volt Ádám *Az ember tragédiájában*, Morus Tamás az *Egy ember az örökkévalóságnak* című drámában vagy János mester *A kassai polgárokban*, hogy csak néhányat említsünk. Mi a viszonya ezekhez a nagy, hős szerepekhez?

– Van ebben valamiféle kölcsönösség: vonzanak az ilyen szerepek, a gondolkodásom is vonzza őket, és a rendezők is belém látják az ilyen figurákat. Van, amikor az embert nyomasztja, hogy nem tud olyan makulátlan lenni, mint a színdarabokban megírt nagy jellemű hősök. Nagyon sok olyan meghatározó mondatom van ezektől a szereplőktől, amelyeket elraktározok magamban. Gazdagabbá tesz és feleml, hogy egy-egy nagy dráma hősével foglalkozva, azokat játszva megismerem az életüket.

TÖLLI SZÓFIA

| a premier-összeállítás fotóit készítette: Eöri Szabó Zsolt

PREMIER-PORTRÉ • SZABÓ SEBESTYÉN LÁSZLÓ

Woyzeck

**„Tanárként nem bújok
semmilyen szerepbe,
közvetlen vagyok
a hallgatókkal, hiszen
jövőbeli kollégákkal
dolgozom együtt.
Próbálom felidézni,
hogy nekem mi
hiányzott az egyetemen.**

Beugrással kezdte

Szabó Sebestyén László Orseolo Péterről, a letört gitáryakról, a gyerekkori Kuckóról és a pucér Trepljovról

Szíve szerint trubadúr lett volna. Színész lett, de nemcsak színdarabokban játszik, hanem verseket ír, zenét szerez, tanít és rendez. És még csak 33 éves. Márciusban a mozikban is feltűnik majd, a *Most* vagy *soha* című filmben. De most a színházról és a legközelebbi premierjéről beszélgettünk. Sík Sándor István király című darabjában Orseolo Pétert alakítja Szabó Sebestyén László.

Az István király két próbája között beszélgettünk. Hogy haladnak?

– Haladunk-haladunk. Ahogy látom, a rendező, Berettyán Nándor olyan nyelvet keres, úgy próbál fogalmazni, hogy az előadás zárt, intim és expresszív jelenetek váltakozására épüljön. A történet szerint István király vívódik, hogy kire hagyja az országot, mert fia, Imre herceg meghalt. Emiatt nagy a feszültség és a széthúzás az egész országban. Kaposvári hallgatók – Bakos-Kiss Gábor harmadéves osztálya – is szerepelnek a darabban, ők a megosztott magyarságban a pogányokat és a keresztényeket képviselik. Berecz István koreográfus vezetésével táncokkal és regös énekek segítségével a magyar útkeresést, a magyar nép lelkét jelenítik meg. Mi a darabból indulunk ki, ami nem mindig egyezik a történészek elképzeléseivel. Például Sík Sándor egy nagyobb korszakot néhány napra sűrít össze.

Orseolo Péter – akit ön játszik – milyen érdekeket képvisel?

– Orseolo István ismeretlen nevű lánytestvérének a fia, aki egy száműzött velencei dózsához ment feleségül. Keresztény, viszont nem magyar, velencei, ezért mindenki idegenként tekint rá. Orseolo tüzzel-vassal harcol a pogányság ellen. Istvánnak azért esik rá a választása, mert – szemben a pogány Vazulal – benne látja a nyugat-európai keresztény irány folytatását. Magyarország akkor maradhat fent, ha kereszténnyé válik. A keresztény és a magyar „nem kettő, hanem egy”. Azt viszont István nem látta előre, hogy Orseolo trónörökössé jelölésével polgárháborúba taszítja az országot.

Ha történelmi szerepet játszik, akkor hozzáolvas?

– Igen, ez most is így volt. Olyankor új motívumokat találók a szerephez, a figura viselkedéséhez, külsejéhez. Az egyik sze-

Egri csillagok

repló azt mondja, hogy Orseolónak „még a lélegzete is idegen”. Ilyenkor az embernek elindul a fantáziája. Mitől más ő? Más-ként kommunikál, másként viszonyul az emberekhez, hogyan, mi miatt?

A darab rendezőjével, Berettyán Nándorral együtt játszik a Bánk bánban, az Egri csillagokban és más darabokban. Most ez a színész kolléga instruálja rendezőként.

– Dolgoztunk együtt korábban is ebben a felállásban, értjük egymást. Tavaly a Karinthy Színházban rendezte a *Szarvaskirályt*. A Nemzetiben *A sügöt* – saját művét – 2020-ban mutatuk be. Abban játszom és a zenét is én szereztem hozzá.

Mióta foglalkozik zenével?

– 12 évesen kaptam egy gitárt, de nem nyúltam hozzá, csak miután egyszer a kisöcsém véletlenül fellökte, és letört a nyaka. Rögtön kikértem magamnak, és mondtam, hogy csináltassuk meg. Így is lett. Utána elkezdtem gitározni. A következő hangszert egy koboz volt, amelyet édesanyám vett magának, kisajátítottam, és magamtól megtanultam rajta játszani. Ennek is

hasznát veszem. A *Hazatérés* című darabhoz összegyűjtöttem felvidéki népballadákat, amelyeket koboz kísérettel adok elő, de Tinódiéként is pengetem a kobzot az *Egri csillagokban*...

Mikor lépett először színpadra?

– Nem hivatalosan még kisgyerekként otthon, Debrecenben. A Kuckó Művésztanfolyámban kezdtem, édesanyám amatőr társulatában, amelyet akkor alapított, amikor hatéves voltam. Egy ideig ódzkodtam attól, hogy színpadra lépjek, aztán 1999-ben volt egy reneszánsz műsor, ahol annyira megtetszettek a dalok, hogy én is szerettem volna részt venni az előadásban. Így is lett.

A darabokat édesanyja, Szentgyörgyi Rozi rendezte?

– Igen. Régen nagy létszámú társulat volt. Gyerek- és ifjúsági színháznak indult, aztán felnőttek is beszálltak. Akkor még az embereknek volt ilyesmire igényük. Mindenkinek volt rendes foglalkozása, tanárok, orvosok jöttek, akik szerettek együtt lenni, együtt játszani. A *heység kalapácsát* talán százszor is előadták Debrecenben. A Kuckóval sok helyen jártunk az országban és a határon túl is. Többnyire színészként vettem részt a társulatban, énekeltam, zenéltem, de egyébként mindent mi csináltunk. Az előadásokat bárhol be tudtuk mutatni. Két vagy három autó csomagtartójába besúfoltuk a jelmezeket és a díszleteket, és úgy turnéztunk. 2011-ig játszottam a Kuckóban, amíg fel nem vettek a Színház- és Filmművészeti Egyetemre.

Hogyan élte meg, hogy a Kuckóból rögtön az egyetemre került?

– Az egyik legnehezebb időszakom volt. Elszakadtam a családomtól, a társulattól, a barátaimtól, a várostól. Több hónapig nagyon szenvedtem. Az egyetemről is majdnem elküldtek.

Akkoriban sokat harcolt saját magával?

– Persze, még most is. Folyamatosan örlődöm, hogy helyesen cselekedtem-e, megfelelően teszem-e a dolgom, mit lehetett volna jobban csinálni.

Már az egyetem idején elkezdett rendezni. Melyik volt az első előadása?

– Ötödévben *Adieu Paure Carneval* címmel állítottam színpadra egy koncertszínházi előadást a provenç-i vándorzenész Miquèu Montanaro *Keleti szél* nevű formációjának az albumából. Legalább tíz nyelven énekeltek a színészek. A francia, héber, arab, görög, spanyol és oksztán nyelvű szövegeket megtaláltam, és lefordítottam, de kabil nyelven beszélő emberre

SZABÓ

SEBASTYÉN LÁSZLÓ

1991-ben született Debrecenben. Édesanyja Szentgyörgyi Rozi előadóművész, édesapja Szabó László Béla költő. 2011-ben érettségizett a debreceni Ady Endre Gimnázium

dráma tagozatán. 2016-ban végzett a Színház- és Filmművészeti Egyetemen Bagossy László, Rába Roland és Pelsöczy Réka osztályában. Gyakorlati éveit az Örkény Színházban és a Nemzetiben töltötte. 2016 óta a Nemzeti Színház társulatának tagja. 2019-ben Junior Prima díjban részesült.

A 2023/2024-es évadban az *István király* mellett a *Bánk bán*, a *Hazatérés*, az *Ők tudják, mi a szerelem*, *A sűgő*, a *Tizenhárom almafa*, a *János vitéz*, a *Woyzeck*, az *Egri csillagok*, a *Csiksomlyói passió*, a *Csongor és Tünde* előadásokban látható.

schol sem akadtam. Megtisztelő, hogy Montanaro is eljött az előadásra, a végén beszállt zenélni is. Sajnálom, hogy csak háromszor játszhattuk, de képtelenség volt a színészeket egyeztetni.

De a rendezést nem adta fel...

– A következő rendezésem Tamási Áron *Énekes madara* volt Gödöllőn. Abban főleg nemzeti kollégák játszottak. Úgy terveztük, hogy sok helyre elvisszük az előadást, de a bemutató után a Covid miatt zárást rendeltek el. Az *Énekes madarat* már csak azért megérte színpadra vinni, mert tavaly nyáron Erdélyben, Mikházán a Csúrszínházban játszottuk, a saját „helyén”. A nézők sírtak az előadás végén, és álló tapssal ünnepeltek. Aztán jött Herczeg Ferenc darabja, a *Kék róka*, majd Zentán a *János vitéz*. Nemrég a Színház- és Filmművészeti Egyetemen a Szarvas József és Rátóti Zoltán harmadéves osztályának – ahol tanársegéd vagyok – rendezhettem egy vizsgadarabot, *Merülő Saturnus* címmel.

Nyolc éve végzett az egyetemen, korban még elég közel áll a hallgatókhoz. Hogyan tanítja őket?

A sűgő

– Nem bújok semmilyen szerepbe, közvetlen vagyok velük, hiszen jövőbeli kollégákkal dolgozom együtt. Próbálok felidézni, hogy nekem mi hiányzott az egyetemen. Azt hiszem, jó viszony alakult ki köztünk.

A gyakorlonoki éveit az Örkény Színházban és a Nemzetiben töltötte.

– Bagossy László, az Örkény Színház főrendezője volt az osztályfőnökünk. Ő vitt minket oda, ahol beugrással kezdtem – *A viharban*, amit ő rendezett, én játszottam Ferdinandot.

Beugrással kezdte a pályáját?

– Igen, izgalmas volt. Nagyhegyesi Zoltán játszotta Ferdinandot, aki elszereződött az Örkényből. Mondták, semmi gond, van időm, legalább két hónap. Aztán szóltak, hogy Zoli lesérült, és már a következő előadásban is nekem kellene beugrani. Így lett a két hónapból két nap.

Miért szerződött végül a Nemzetibe?

– Több oka is volt, de legfőképpen azért, mert szerettem volna Vidnyánszky Attilával dolgozni.

2016 óta tagja a Nemzeti Színháznak, ahol a *Csongor és Tünde* című darabban lépett először színpadra, de akkor még más szerepben, mint ma.

– A *Csongor és Tünde*-ben még egyetemistaként kezdtem játszani a színházi gyakorlat keretében. Kezdetben a Dimitri nevű

Udvaros Dorottyával a Rocco és fivéreiben

figura voltam, aki a mi előadásunkban egy csillagok között élő valaki, aki folyamatosan figyeli az eseményeket. Eredetileg Olt Tamás játszotta az egyik ördögfiókát, Kurrahot, de egy délutáni előadás előtt beteg lett, és nem tudta vállalni a szerepet. Telt-ház volt, hatszázötven nézőt vártunk, többen vidékről jöttek, nem akartuk lemondani az előadást, így beugrottam helyette. Mivel Dimitriként végig színpadon voltam, tudtam, hogy Tamásnak mikor mit kellett csinálnia. Kiváló sűgőnk, Gróf Kati ritmusban mondta a fülemre a verses szöveget. Két előadást csináltam meg így Tamás helyett, s miután ő Kaposváron lett művészeti vezető, átvettem tőle a szerepet. Természetesen már „füles” nélkül.

Az elmúlt nyolc év alatt sok helyen megfordultak az előadásaikkal. Mihez kell alkalmazkodniuk, ha nem az anyaszínházban lépnek közönség elé?

– Olyankor az ember kiélezettebb helyzetbe kerül, amit én kifejezetten szeretek. Ebbe nőttem bele, mert a Kuckóval mi kétszer ugyanazon a helyen nem léptünk fel. Az utazások során egészen más a hangulat is. Minden évben játszottunk a kaposi fesztiválon. A Liliomfi ott volt a legjobb szabadtéren, a csillogos ég alatt. Nagyon sok mindent hozzáadott az előadáshoz. A *Woyzecket* a Nemzetiben szűk térben játsszuk, aminek zárt, nyomasztó hangulata van. Ha kivisszük szabadtérre, ott egyszerűen nem működik, elvész a feszültség. A Covid előtt sokat jártunk külföldre is, Tel-Avivban, Moszkvában, Szentpéter-

váron, Mariborban, Csíksomlyón, Kolozsváron léptünk fel a *Woyzeck*kel, a *Rocco és fivéreivel*, a *Csíksomlyói passióval*.

Már az egyetem alatt és nemzetis színészként is részt vett a Sztalker Csoport munkájában. A formációt ifj. Vidnyánszky Attila és Vecsei H. Miklós színész-rendezők alapították.

– Egyetemisták voltunk, amikor 2015-ben az Ódry Színpadon bemutattuk az *Athéni Timónt*, amelynek főszerepét Hegedűs D. Géza alakította, a többi szerepet Attila és az én osztálytársaim játszották. Következő fontos munkánk a *Liliomfi* volt a Budaörsi Latinovits Színházban. Azt igazi örömjátékként éltük meg.

Aztán végeztek, és volt, hogy hét különböző színházból jött össze a csapat próbálni, játszani. Miért tartotta fontosnak, hogy az anyaszínházban játszott szerepein kívül sztalkeres feladatokat is elvállaljon?

– Számunkra az volt a legfontosabb, hogy egymással dolgozhassunk. Úgy éreztük, hogy együtt szabadon, sokkal fel szabadultabban tudunk játszani. A darabok általában úgy készültek, hogy Attila feldobott témákat, amikre mi improvizáltunk. Sokat merített belőlünk, nagyon épített a színészekre, mi pedig bátran mutattunk neki ötleteket, mertünk kísérletezni. A *Mig fekszem kiterítve* volt az első önálló előadásunk, amikor nem állt mögöttünk közzínházi támogatás. Aztán jött a *Vízkereszt*, azzal is jártuk az országot.

Fent Bakos-Kiss Gáborral a Csongor és Tündében,
jobbra Berettyán Sándorral a Bánk bánban

Dolgoznak még együtt?

– Még a Covid előtt tartottunk egy társulati ülést, ahol Attila azt mondta, hogy egy ideig szüneteltetjük a közös munkát. Szerettünk együtt játszani, talán majd egyszer folytatjuk. De a nemzeti *Woyzeck* is tulajdonképpen Sztalker-előadás, most is játsszuk, örömmel ajánlom mindenkinek.

Hallottam egy sztorit arról, hogy egyszer ruha nélkül szaladgált a nézők között. Hogy volt ez?

– Ja, igen, ez jó történet. A kaposvári nemzetközi színházi táborban történt, ahová sok-sok országból jöttek színész-hallgatók. Mindig volt egy kijelölt csoportvezető, akinek egy adott témára kellett tíz nap alatt összeállítani egy performanszt, amit a tábor végén megmutattunk egymásnak. Egyik évben a *Sinályt* kaptuk. Ifj. Vidnyánszky Attila összerakott egy etűdöt, amelynek egyik részében én játszottam Trepljovot, Arkagyina, a híres színésznő fiát. Az volt a feladatom, hogy anyaszült meztelenül szaladjak keresztül az udvaron – miközben azt üvöltöm: „new forms!” –, menjek be az épület sarkán lévő ajtón, ott a rektorhelyettes szobájában öltözzek fel, és a következő jelenetben belülről fröcsköljek művért az ablakra. Igen ám, de a kijelölt ajtó be volt zárva... Elindultam a másik irányba, mert tudtam, ha ott beszaladok az épületbe, akkor egy körfolyosón feljutok a szobába. Mindezt pucéran. Előtte a rektornak megesküdtem, hogy semmi galiba nem lesz. Éppen beértem a szobába, hallottam a végszót, ami után fröcskölnöm kellett a vért. De nem jött! Úgy gondoltam, ha a fecskendőt neki dobom az ablaknak, akkor az szétdurran, és kifröccsen a vér. Hozzávágtam, és betört az ablak. Ebben a pillanatban belépett a rektorhelyettes hölgy, és tágra nyílt szemekkel azt kérdezte: „Ugye, nem sérült meg senki?” Mondtam, hogy nem, aztán meztelenül, sírva-röhögve elmenekültem a szobából.

Amikor így meztelenül szaladgált a folyosókon az ajtót keresve, nem gondolkozott el azon, hogy „nekem tényleg ez a szakmám”?

– Hát, ezért választottam. Ki más csinálhat ilyet úgy, hogy nem csukják le?

Az István királyon és a sok előadáson túl, amikben játszik, milyen feladatok várják még ebben az évadban?

– Felkértek, hogy Kormos István *A Pincérfrakk utcai cicák* című művéből rendezzek egy előadást Győrben. Nem lesz egyszerű, mert nincs rá sok idő, de megoldjuk. Április 6-án lesz a bemutató. Szeretek gyorsan dolgozni. Ha szorít az idő, minden próba koncentrált és hatékony. Így készült a *János vitéz* is. Zentán most játsszák majd megint.

Olyankor odautazik, nézi az előadást?

– Nem tudok menni, mert én is játszom. És én is a *János vitéz*.

OZSDA ERIKA

| fotó: Eöri Szabó Zsolt

11. MITEM • 2024. ÁPRILIS 6-27.

ODÜSSZEUSZ

Homérosz nyomán írta Alexander Sekulov

Rendező: DIANA DOBREVA

Drámai Színház | Plovdiv, Bulgária

április 6. – 19 óra • Nagyszínpad

Megtöbbszörözött világok

Diana Dobрева Odüsszeuszról, Ithaka tükréről, a művészet pecsétjéről, az aktualizált hexameterről

Az európai ember arcát tükrözi Odüsszeusz minden szkepszisével, kételyével, vágyakozásával, önmaga keresésével, szenvedésével, megvalósult és megvalósulatlan világaival, szerelmeivel. A sorsát betölteni kész embert állítja elénk – mondja a bolgár Diana Dobрева, aki különleges látványvilágú előadással érkezik a MITEM-re.

Miért választotta épp az európai irodalom legősibb művét? Mi adja az aktualitását? Honnan jött az ihlet? Mi köze a mai embernek az ókorhoz?

– Az emberek útjai megsokasodtak, az „Ithakák” – az otthon, ahová Odüsszeusz is megmenti készült – ellenben gyorsan fogynak. Sokan válnak manapság hontalanná, nincs hová hazatérniük. Pedig arra szü-

A TIZENEGYEDIK

Baskír, belga, bolgár, georgiai, görög, izraeli, olasz, spanyol, szlovák és török előadások is szerepelnek a 11. MITEM programján. A korábbi találkozók már olyan nagy sikert aratott alkotók térnek vissza fontos előadásaikkal, mint Theodórosz Terzopulosz, Rimas Tuminas, Alekszandar Popovszki. A fesztivál különlegessége lesz Jan Fabre nyolcórás előadása, Alessandro Serra világpremierje és a tbiliszi színművészeti egyetem előadása, Az ember tragédiája.

letünk, hogy a magunk Ithakájában otthonra leljünk, hogy emlékezzünk rá, hogy utódainkra hagyjuk. Ithaka nem az Északi-sark, nem is az iránytű mutatója. Ithaka a mágneses mező, az irányok kiindulópontja. Ha elhagynánk, elmenekülnénk, vagy magunkat képzelnénk középpontnak – az életünk ellehetetlenülne. Ithaka fényében látszunk a világban, Ithaka tükrében látjuk magunkat. Mikor Alekszandr Szekulov drámaíróval dolgozni kezdtünk az *Odüsszeián*, elhatároztuk, hogy nem egyszerűen „reprodukáljuk” és összefoglaljuk a homéroszi eposz tartalmát. A mítoszból, illetve Homérosz történetéből jól ismert szereplők természetesen benne vannak az előadásban, de Homérosz eposzi hangja mellett megszólal Konsztandinosz Kaváfisz és Jorgosz Szeférisz görög, valamint Ivan Metodiev bolgár költő is. Verseik számomra idézetek az emberiség kollektív érzelmi emlékezetéből.

Kit testesít meg Odüsszeusz?

– Nem ő egyedül, hanem az egész mű, az *Odüsszeia* az európai ember arcát tükrözi hőse minden kéte-lyével, vágyakozásával, önmaga keresésével, szenvedésével, megvalósult és megvalósulatlan világaival, szerelmeivel. A sorsát betölteni kész embert állítja elénk. Milyen nehéz fiúnak lenni, milyen az apaszerep? Aki sokáig vár, honnan tudja, kire vár valójában? Aki szeretné európainak érezni magát, megteheti e mítikus képben. Az előadás táguló jelentéskörei utazásról, szerelemről szólnak, emberi időről és az istenek idejéről, emlékezetéről, sorsról, művészetről, fényről. Az Odüsszeusz és a költő Phemius közötti párbeszédök önironikusak. A költő feladata, hogy megénekelve hallhatatlanná tegye Odüsszeusz hőstetteit. Phemius az

istenekkel együtt azt a döntő meglátást adja tudtunkra, hogy a civilizáció történetét a művészet pecsétje hitelesíti. A visszaemlékezésben kell megtalálnunk az ember önmagához vezető útjának nyomait. Az utazás a valódi élet keresése.

Megőrizték Homérosz nyelvét, a hexametereket?

– Az előadás nyelve modern, a szereplők mai nyelven szólnak meg, a sorok nem az ókori költészet kanonizált versmértékére lüktetnek. Mai nyelvi eszközökkel szerettünk volna antik hexameterre emlékeztető ritmikai hatás elérni. „Kövesd a ritmust!” – ebben fogalmazódik meg az előadás egyik alapgon-
dolata. Az „aktualizált hexameter” ritmusa tudat alatt hat az érzeinkre, bevon minket a szavak energiájának bűvkörébe.

A ritmus a tengeri árapályra emlékeztet. Halljuk a szél zúgását, a kötélzet nyikorgását. Az érzékszervi élmények megelevenítik a múltat.

Mit gondol, mi a színház és a művészet jelentősége manapság?

– Meggyőződésem szerint nem az élet szüli a színházat, hanem a színház az életet. Minden előadás visszahelyezi a nézőt a középpontba. Minden előadás újrafogalmazza az életcélokat, és újakat ad. A színpad az anyaméh, amelyből előbújik az emberiség. Akár a repülőgép fekete doboza, őrzí a titkokat, bensőséges szavakat, imákat, reményeket. Mint minden műalkotás – és ez különösen igaz a színházi előadásokra – többszörözi a világokat, melyekben élünk. E világok fizikai-energetikai valósága hiteles. Személyes hitem a színházban nem engedi, hogy a színházi előadás csak úgy elenyésszen. Hiszem, hogy minden valaha játszott előadás halhatatlan, hogy energiafelhő formájában lebeg a fejünk fölött. A tejfehér ködben néha eltévedünk, „vakon” repülünk, elveszítjük a tájékozódóképességünket, a földet égboltnak, az eget szilárd földnek véljük, aztán hosszan meséljük rendkívüli utazásunkat. Egyre „lineárisabb” világban élünk, amiben az emberek lassanként csak a színházban fedezhetik fel és élhetik meg „valós időben”, élőben, tekintet nélkül fajra és vallásra, a lét vertikumát. Az individuum a színházban válik emberré. Mert a színház nem csupán létünk bizonyítéka, hanem nehezen megszerezhető tudás forrása is egyben: miért élünk, hogyan élhetünk együtt. A színház a templom, amelyben az emberiség megtapasztalja az időt a maga beágyazottságában, a maga teljességében. Az előadás pedig a tű, mellyel az emberiség szakadt ruháját foltozzuk. Ha létezik olyan hely, ahol kidolgozhatjuk az emberiséghez méltó jövőt, akkor az a színház.

Az *Odüsszeusz* a Plovdivi Drámai Színház előadása, és ennek a teátrumnak az előadása volt a *Selyem* is, amellyel a 2023-as 10. Színházi Olimpia keretében Kaposváron vendégszerepeltek. Miféle műhely működik ott?

– Alaposan ismerem a bolgár színházakat, sehol nem tapasztaltam olyan élénk párbeszédet egy város és a színháza, egy város és a kulturális intézménye között, mint a plovdivi színház és Plovdiv városa között. Különböző szakmai és korosztályi csoportokba tartozó, különböző végzettségű és esztétikai felkészültségű emberek, városi intézmények és társadalmi szervezetek érdeklődnek, véleményezik, tárgyalják, hogy min dolgo-

DIANA DOBREVA

A bolgár színházi élet egyik jelentős alakja, színészet és rendezés szakon szerzett mesterdiplomát a szófiai Krasztyo Szarafov Szín-
művészeti Akadémián. Első rendezését, a Médeiát 2006-ban Askeer-díjjal

jutalmazták Bulgáriában. 2009-ben *Casanova* előadásával részt vett az Avignoni Fesztiválon. 2017 óta főállású rendező az Ivan Vazov Nemzeti Színházban, rendszeresen dolgozik Plovdiv város teátrumában. Az észak-macedónai Veles nemzetközi ókori drámafesztiválján (Stobi) nagydíjat kapott az *Odüsszeusz*-ért 2022-ben. Bulgária 2023-ban vett először részt a Nemzetközi Színházi Olimpián: a Dobрева által rendezett *Selyem* című előadás Kaposváron volt látható.

zik a színház, milyen előadásokat állít színpadra. Mi, alkotók, érezzük, hogy figyelnek minket, és ez belső kötelességtudatot ad a közönség felé. Érezzük, hogy egyre többet várnak tőlünk. A színház a jelentés nagy laboratóriumává vált, amelyben a nemzetünk sorsával, karakterével, a jövőnkkel kapcsolatban feltehető kérdéseket vizsgáljuk. Plovdivnak és a plovdiviaknak

komoly igényük van a színházra. Fokozottan így van ez manapság, amikor a színházterem az egyetlen templom a szellemi emelkedettségre vágyó ember és közösség számára.

Mit jelentenek a fesztiválok egy színház, illetve egy rendező életében? Képesek ezek a fesztiválok valódi kulturális kapcsolatokat teremteni nemzetek és kultúrák között? Vagy inkább az egyes művészek egyéni karrierjének mérőkövei?

– Mindig is úgy gondoltam, hogy a színház alapvetően vándorművészet: utazni kell vele, mert mintha akkor lélegezne a legmélyebben, az előadás tüdeje akkor telne meg oxigénnel, amikor mozgásban van, amikor más tájakra hajózik. Az egyetlen pillanat alatt, első látásra megszülető szerelemhez hasonlítanám az új közönséggel, másik nemzettel, más kultúrával való első találkozás izgalmát. A fesztiválok nemcsak valódi, erős kulturális kapcsolatokat teremtenek, hanem óriási alkotói lelkesedést és ihletet is adnak – a fesztiválokon van igazi, „itt és most” színházi élet. Emellett persze a fesztiválok ugródeszkák lehetnek, és azok is, a színházi alkotók számára.

KORNYA ISTVÁN

| fotók: Alexander Bodgan Thomson

MITEM-ELŐZETES

Ízelítő a tervezett programból • 2024. április 6–27.

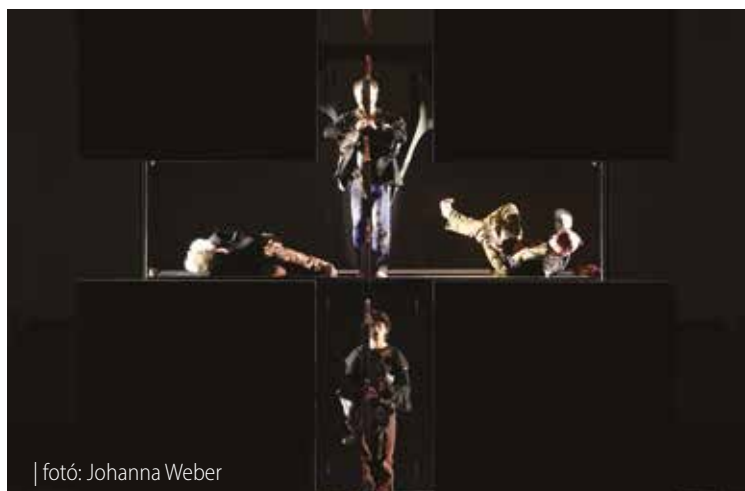
MÍTIKASZ CSÚCS (Az Olümposz tetején)

Rendező: JAN FABRE

Troubleyn Laboratorium | Antwerpen, Belgium
április 13. – 14 órától 22 óráig • Nagyszínpad

| fotó: Hanna Auer

| fotó: Johanna Weber

Samuel Beckett

GODOT-RA VÁRVA

Rendező: THEODÓROSZ TERZOPULOSZ

**Emilia Romagna Teatro Fondazione,
Teatro Nazionale** | Modena, Olaszország
április 10. – 19 óra • Nagyszínpad

Lev Tolsztoj

ANNA KARENINA

Rendező: RIMAS TUMINAS

Gesher Színház, Tel-Aviv | Jaffa, Izrael
április 11. – 19 óra • Nagyszínpad

| fotó: Alexander Khanin

VILÁGPREMIER!

TRAGÉDIA (OIDIPUSZ ÉNEKE)

A mítosz elmesélésére szabadon inspirálva Szophoklész, Euripidész, Arisztophanész, Seneca művei és más források által

Író és rendező: ALESSANDRO SERRA

Sardegna Teatro, Teatro Bellini Napoli, ERT Emilia Romagna
Teatro Fondazione, Fondazione Teatro Due Parma, Compagnia
TeatroPersona, I Teatri di Reggio Emilia

| Olaszország

április 27. – 19 óra • Nagyszínpad

Lev Tolsztoj

HÁBORÚ ÉS BÉKE

Rendező: ALEKSZANDAR POPOVSKI

Isztambuli Városi Színház | Isztambul, Törökország

április 18. – 18 óra • Nagyszínpad

Juan Mayorga

MARÍA LUISA

Rendező: JUAN MAYORGA

Teatro de la Abadía | Madrid, Spanyolország

április 19. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

OSZTOVITS ÁGNES

**„Szücs Nelli
visszafoготtan
toprongyos,
kisszerű,
ravasz
és kacér.**

NICK THORPE

**„Az egyik
legjobb
20. századi
darab
komor,
erőtéljes,
provokatív
értelmezése
látható...**

A mindenkori háború

Bertolt Brecht felháborodottan tiltakozott, amikor azt hallotta, hogy egyes nézők megkönnyezik a három gyermeket elvesztő Kurázi mamát. Ez a darab teljes félreértése, mondta. Azóta nem illik sírni Brecht legtöbbet játszott, érettségi tételnek megtett, az epikus színház ismérveit tökéletesen szemléltető alkotásán, de diákként lehet unatkozni rajta, hiszen mondandója rém egyszerű: aki korpa közé keveredik, megeszik a disznók. Finomabban: magadra vess, ha a háborúból akarsz élni.

De miért veszik elő a színházak ezt az unalmas tézisdrámát? Ez az igazán érdekes kérdés. Esetünkben a világhírű Theodórosz Terzopulosz kívánta megrendezni a *Kurázi mamát*, mégpedig az általa színre állított *Bakkbánsnők*ben kivételes alakítást nyújtó Szücs Nellivel a címszerepben. Az előadás végén nem felszabadultan, hanem elfogódottan tapsolunk, és szégyelljük magunkat, hogy hidegen hagynak az orosz-ukrán háború napi eseményei, az újabb és újabb dróntámadások, az emberáldozatok. Fásultan figyeljük a Gázai-övezetben zajló vérengzést. Reakciónkat látva Brecht nyilván elégedetten csettintene: igen, ezt akartam. A harmincéves háború krónikájának nevezett darab a mindenkori háborúról szól. Helyén való Terzopulosz törekvése, hogy napjaink felől közelít a történelmi játékhoz.

Ragyogóan indul az élő zenekarral kísért játék. A színpad mélyéről lassan előre kúszik Kurázi mama és három gyereke – nem ekhós szekérrel – egy taligával. Nyilvánvaló, hogy mély nyomorban élnek, az asszony félti két fiát és a lányát. Lehet, hogy nincs más választása, mint a háborúban üzletelni, ha nem teszi, éhen halnának. Még mielőtt eluralkodna bennünk a szánalom, rájövünk, megszállott seftelővel van dolgunk. Az üzleti

A mi háborúink

Hitler 1933-ban került hatalomra. Brecht hat évvel később írta a *Kurázi mamát*, mikor Hitler már háborúba sodorta Európát. Hazájában mindenki „Vaterland”-ról beszélt, ő „Mutterland”-ról – nem épp hízelgő stílusban. Az anyák különleges helyet kaptak Brecht munkásságában (egy 1932-ben írt darabjának címe: *Az anya*). A *Kurázsiban* a mama ábrázolásában nincs semmi szentimentális, és nem engedi, hogy bármelyik szereplőjével is azonosuljunk. Ez nála a nevezetes „elidegenítő effektus”. Azt akarja, hogy elgondolkodjunk a látottakon, és nem akarja, hogy az érzelmesség forró fürdőjében lubickolva azonosuljunk a szereplőkkel, vagy épp felháborodottan utáljuk őket. Ő nevel, nem szórakoztat.

Theodórosz Terzopulosz görög rendező kevés kellékkel dolgozik a nemzeti színházi előadásban. Kurázi mama híres ekhós szekere Brecht-nél eredetileg egy nagy, áruval megrakott, nehéz szekér, önálló szereplője a darabnak. Ebben az előadásban lecsupaszított, keréken guruló félkoporsó néhány kilógó színes kendővel, ami aligha teher Kurázi mama számára a zárójelenetben, amikor gyermekei halála után magára maradva körbe-húzza azt a színpadon.

Még az iskolában, aztán az egyetemen olvastam a darabot. Imádtam, és ebben az előadásban a Szücs Nelli által nagyszerűen alakított mama épp olyan, ahogy az emlékeimben él – erős, elvtelen, megállíthatatlan. Semmilyen mentséget nem kapunk a hibáira, gyermekei szenvedésére és egymás utáni halálára, ami pedig közvetlenül abból adódik, hogy anyjuk nyereszkeskedni próbál a háborúban.

Brecht „kínosan” igyekezett darabját 300 évvel korábbra, a katolikusok és protestánsok között dúló harmincéves európai háború idejébe helyezni. Terzopulosz az ellenkező-

szellem vezeti a háború különböző színtereire. Nem töri meg butuska, becsületes fia kivégzése, sem vakmerő nagy fia elvesztése, de még néma lányát sem tudja megóvni a haláltól. Talán lenne más választása, hiszen a pap és a szakács is a kegyeit keresi, de ő őrzi függetlenségét. Így marad magára, és folytatja, amit elkezdett. Ez az asszony nem adja el a testét, mint ellenpontja, Yvette, a kurtizán, ő a lelkét adja el.

Persze Brecht nem állhatja a lelkizést, nála csak rövid jelenetek vannak, villanások és dalok. Ez olyan kihívás, amit nagyon szeretnek a rendezők. Terzopulosz a brechti struktúrát meghagyta, de itt-ott rövidített, módosított a szövegen. (Kozma András dramaturg-fordító ismét bizonyította, hogy remekül érti a színpad nyelvét.) Ami ennél is fontosabb: a puritán színpadon párját ritkító látványosságot teremtett. Ugyanaz a tucatti katona vonul át a színen szabályos időközönként, szabályos

jét teszi: fogja a 85 éves darabot, és gondosan a jelenbe hozza át. (Tovább erősíti ezt, ha tudjuk: Szűcs Nellin kívül még öt másik színész is a háború dúlta Ukrajnából származik, egészen pontosan Kárpátaljáról.)

Meglepetésemre, a kísérlet sikerül.

A gyönyörű kórusbejátszás észrevétlenül megy át légvédelmi szírenázásba, amely nem különbözik az ukrán városok felett esténként felbúgó hangtól. Terzopulosz nagy lépéssel távolodik el Brechtől, amikor Kurázi mama háborúját szándékosan összeköti a mi háborúinkkal – itt, a szomszédban és a Szentföldön. A párhuzamokat nem tolja le a rendező a közönség torkán, azok egyszerűen csak adódnak. A rohamrendőr-egyenruhás színészek lézerekardnak látszó gumibotot suhogtatnak, és legalább kétszer modern csatazajban, géppisztoly-kerepelésben, robbanások közepette masíroznak. A gumibotokkal stilizáltak, már-már „japánosan” kínozzák Schweizerkast és Eilifet, Kurázi mama két fiát.

A *Kurázi mama és gyermekei* című darabot időnként úgy állítják be, mintha háborúellenesebb művet el sem lehetne kép-

rendben hol csillogó szablyával, hol fénylő puskával. Gyilkosok itt is, ott is. Ők a védők és a támadók is. Hosszan sorolhatnánk a remek vizuális megoldásokat. A néma Katrin színpad fölé, a mennybe emelése – Brecht egyetlen érzelmekkel telt jelenete a várost megmentő önfeláldozó dobolás – szívszorító. (Ekkor értjük meg, miért kapaszkodott a lány az angyal felé a korábbi képekben.)

Terzopulosz remekül vezeti a színészeket. Szűcs Nelliről nem hittük volna, hogy a brechti színházban is sztár lehet. Visszafogottan toprongyos, kisszerű, ravasz és kacér. Mindvégig jelen van, és nincs egyetlen üres pillanata sem. Amikor már-már a szívünkbe zárnánk, azonnal hangot vált. És ragyogóan énekel. Bordás Roland is meghálálta a rendező bizalmát. A Narrátor-Halál szerepében remekel. Gyönyörű orgánuma, tiszta szövegmondása, felszabadult könnyedsége elbűvöli a közönséget. Két sokat ígérő egyetemista kapott helyet a megszokott magas színvonalon teljesítő nemzeti művészek mellett. Polyák Anita Yvette-je egyszerre kihívó, közönséges és szánalmas. Merész alakítás. Kiss Anna Gizella a néma Katrin szerepében butuska, szerény, visszamaradott lányka, aki a darab egyetlen hősnője lesz. Méltán kap nagy tapsot.

A *Kurázi mama és gyermekei*, talán a fentiekből is kiderül, szép és izgalmas előadás. Még azoknak is élmény lehet, akik e sorok írójához hasonlóan nem nagyon kedvelik Brechtet.

a szerző kulturális újságíró, szerkesztő, könyvkritikus

zelni. Egyesek talán szívesen használnák fel saját „békeharcos” céljaikra, ám ezzel elferdítenék Brecht üzenetét. A darabot már száműzött németként írta, keserűen bírálja benne saját népének agresszióját. Nem vizsgálja közelebbről a népek önvédelmi jogát – gondoljunk csak Boszniára (1992) vagy Ukrajnára (2022) vagy az 1956-os Magyarországra. Azt fogalmazza meg, hogy mennyire szégyelli, amit Németország művel a világban, és hogy a saját gyáva népe ezt tűri. A háborúban profitra hazardírozó anya végül elveszíti valamennyi gyermekét. A marxista Brecht egyaránt kíméletlen a kapitalistákkal és a fasisztákkal.

Több erőteljes jelenet is van Terzopulosz *Kurázsijában*. Katrin (Kiss Anna Gizella), Kurázi mama egyetlen lánya egyszerű parasztruhában utánozza a skarlátruhás prostituált Yvette (Polyák Anita) közönséges táncát. A színpadról talán egyedül Kattrinnal azonosulhatna a néző, ha nem vigyázna Brecht (és a rendező), nehogy alkalmat adjon rá, mielőtt a lányt megerősokolják, majd meggyilkolják, mivel anyja nem volt sem elég eszes, sem elég nagylelkű, hogy megmentse.

Az egyik legjobb 20. századi darab komor, erőteljes, provokatív értelmezése látható a Nemzeti Színházban. A színészeknek, zenészeknek és a rendezőnek köszönhetően inspiráló 21. századi előadás lett a *Kurázi mama*ból.

a szerző a BBC kelet-közép-európai tudósítója

A revizor

Mindenki magára ismerhet Gogol művében

A revizor című Gogol-dráma címszereplőjét még soha senki nem látta. De érkezésének híre is elég ahhoz, hogy felbolyduljon az egykori orosz kisváros élete. A jellegzetes helyi előkelőségek sorra felkeresik a revizornak hitt fiatalembert. Pénzzel, ajándékkal, szívességgel szeretnék elérni, hogy ne derüljenek ki az ő kisebb-nagyobb hazugságaik, csalásaik, visszaéléseik – és még hosszan sorolhatnánk a törvénytelenégeket. Közben Gogol humorának köszönhetően nevetségessé is válnak ezek a szánalmas figurák, de bennünket sem kímél a szerző. Amikor már minden lelepleződött, amikor az is világossá vált, hogy fölöslegesen próbálták megvesztegetni, lekenyerezni – korrumpálni – az idegent, mert ő nem revizor, de érkezik az igazi, akkor lebénul mindenki. A város első embere, a polgármester tehetetlen dühében kiszól a színpadról – vagy ahogy ma mondanánk beszól – nekünk: „Mit röhögtök? Magatokon röhögtök!”

– *A revizor* egy fantasztikus és nagyon összetett darab. Engem azoknak a sok esetben erőszakos, alantas erőknél a jelenléte és azok feloldása érdekelt, amelyek körülvesznek minket. A közösségek, a társadalom és benne az egyén mozgástere a sokszor életszerűtlen törvények és elvárások miatt rendkívül behatárolt. Az ember legtöbbször csak szélmalomharcot vív, s miközben meg akar felelni a „társadalomnak”, éppen az emberi lét legalapvetőbb mozgatójáról, a lélekről, az érzésekről feledkezik meg. Egy színdarab csak akkor lehet aktuális,

ha olyan témákat boncolgat, ami érdekli a közönséget. Egy *Revizor*-előadás alkalmat kínál, hogy reflektáljunk arra a háborúkkal teli és korlátolt világra, ami ma minket körülvesz. Ha mindaz, amit majd látnak a nézők, eljut egészen a legbensőjükig, akkor lehet mondani, hogy amit színpadra állítottam, aktuális – fogalmaz a rendező, Avtandil Varszimavili.

Nyikolaj Gogol

A revizor

Polgármester – TRILL ZSOLT | a polgármester felesége – SZŰCS NELLI | a polgármester lánya – KATONA KINGA | Hlesztakov – HERCZEGH PÉTER | Oszip – BORDÁS ROLAND | Luka Lukics – VARGA JÓZSEF | Ljapkin-Tyapkin – SZARVAS JÓZSEF | Zemljanyika – KRISTÁN ATTILA | Spekin – FARKAS DÉNES | Dobcsinszkij – SCHNELL ÁDÁM | Bobcsinszkij – BERETTYÁN SÁNDOR | Korobkin, Miska – MADÁCSI ISTVÁN | Poszjobkina – NAGY MARI | Hübner – KOVÁCS S. JÓZSEF | Iván atya – RUBOLD ÖDÖN | Szolgálólány – DUMA KATA e. h.

Súgó: Sütő Anikó // Ügyelő: Csasztvan András, Géczy István // Rendezőasszisztens: Kernács Péter

Rendező: AVTANDIL VARSZIMAVILI

mikor? hol?

március 16., 17. – 19 óra • Nagyszínpad

ELŐADÁS-AJÁNLÓ

Don Juan

Egy negatív hős, az egyetlen őszinte a képmutatók között

Hogy Don Juan valóban létezett-e, pontosan senki sem tudja. A vakmerő nőcsábász hírében álló, a valláserkölcset sem törődő spanyol nemesről már a középkorban is meséltek az emberek. A pokol tüzére jutott hűtlen csábító halála ellenére halhatatlanná vált.

– Molière komédiája tükröt tartott saját korának, s eszerint Don Juan egyértelműen negatív hős, de ez a mű mégsem egysíkú, mert alapvető tulajdonsága az ironia, ami kifürkészhetetlenné teszi: az udvari szerző színleg dicséri benne XIV. Lajos királyt, mi mégis a hatalom kritikáját olvassuk ki belőle – mondja Aleksandar Popovski rendező.

„Nincs már ebben ma semmi szégyellnivaló; a képmutatás divatos bűn, és minden divatos bűn erényszámba megy” – fogalmaz Molière, és ez a monológindítás jól mutatja, mennyire aktuális a Don Juan. Hiszen a képmutatás – ahogy minden korban – manapság is domináns tünet. Don Juan sosem hazudik. Az őszinte hódítási szándéka nem érne célt a környezete nélkül – fogalmaz a rendező, aki szerint manapság minden pillanatban ki vagyunk téve a csábításnak. A kapitalizmusnak, különösen a liberális kapitalizmusnak az a sajátossága, hogy megteremti a függőség környezetét számunkra: az elcsábulás függőségének feltételeit. Olyan világban élünk ma, amelyben minden dolognak ára van. Ez az ár meghatározza a dolgok iránti viszonyunkat.

S hogy kicsoda is valójában Popovski szerint Don Juan? Egy művész, aki összeköti az eget a földdel: minden szavával és gesztusával vertikálisan kommunikál. Ennek az éggel való kap-

csolattartásnak a vivőanyaga a szerelem. Don Juan olthatatlan vágya, ami egyik nőtől a másikig hajtja, abból fakad, hogy – amint ezt korunkban is gyakran tapasztaljuk – Don Juan folyamatosan az eget fürkészi a tekintetével, vagy mindig a túlvilágira tekint, de közben a földön borzasztó dolgokat művel.

Molière

Don Juan, avagy a kőszobor lakomája

Fordította: Illyés Gyula, Gáspár Endre

Don Juan – BORDÁS ROLAND | Sganarelle – RÁ CZ JÓ ZSEF |
Donna Elvira – SZÁ SZ JÚ LIA | MARTOS HANGA | Egy titokzatos
nő – UDVAROS DOROTTYA | Gusmann, Pierrot, parasztleány
– BERETTYÁN SÁNDOR | Don Carlos – BERETTYÁN NÁNDOR
| Don Alonso / Salivando – KOVÁ CS S. JÓ ZSEF | Don Luis –
RUBOLD ÖDÖN | Koldus – VARGA JÓ ZSEF | Charlotte – BARTA
ÁGNES | Maturina – ÁCS ESZTER | Dimanche ú r – TÓTH
LÁ SZLÓ | Donna Anna (Puskin változatából) – KATONA KINGA |
Szerzetes, Kőszobor – SZÉ P DOMÁN

Díszlet: Numen/For Use + Ivana Jonke // Jelmez: Mia Popovszka
// Zeneszerző: Marjan Nekjak // Dramaturg: Verebes Ernő //
Súgó: Gróf Katalin // Ügyelő: Lencsés István, Ködmen Krisztián //
Rendezőasszisztens: Vida Gábor

Rendező: ALEKSANDAR POPOVSKI

mikor? hol?

március 5. – 19 óra • Nagyszínpad

Kubik Anna, Csankó Zoltán

Buborékok

Pazarló családja ellen lázadó családfő
(tragi)komédiája

Adott egy földbirtokos, egy családfő, aki kénytelen kielégíteni felesége és öt gyermeke minden pénzzel kapcsolatos igényét – ruhák, ékszerek, estélyek, lóverseny, vesztegetés, becsületbeli ügyek. „Ez a természet rendje, papa: az apák kifizetik fiaik adósságait. ... A családi boldogság legfőbb feltétele, hogy a férj nejének minden kívánságát teljesítse.” A családfő erélytelenül és hiába lázad a pazarló életmód ellen. A látszat nem is tartható fenn a végtelenségig, anyagi csőd fenyeget. Ám erről mintha senki sem akarna tudomást venni. Mindenki csak saját álmaival és önös érdekeivel van elfoglalva, s egyre inkább úgy tűnik, nincs kiút az urizáló család számára. Lassan minden kiderül, lelepleződik: a buborékok szétpattannak.

Csiky Gergely 1884-ben írta a *Buborékok* című színművet, de a téma örök, ma is aktuális élethelyzetek sora – és nemcsak a színpadon.

Csiky Gergely vérbeli színműíró volt, a komédia mestere, korának egyik legnépszerűbb színpadi szerzője. Nem véletlenül. A közönség ugyanis nagyon szerette a vidám, mulatságos,

Csiky Gergely

Buborékok

Játsszák: CSANKÓ ZOLTÁN, KUBIK ANNA, KOLNAI KOVÁCS GERGELY, SZINA KINGA, MÓCZÁR BENCE, CSAPÓ BORBÁLA, JUHÁSZ JÁZMIN e. h., FEJSZÉS ATTILA, UNGVÁRI ISTVÁN, HAJDU TIBOR, JANISCH ÉVA, SÁRKÖZI JÓZSEF, PÖRNECZI ATTILA, AGÓCS JUDIT, KOPPÁNY ZOLTÁN, KSZEL ATTILA, TÖRÖK ANDRÁS, MOLNÁR ÁGNES, MOLNÁR ZSOLT, NÉMETH ESZTER

Rendező: BAKOS-KISS GÁBOR

mikor? hol?

március 1. – 19 óra • Nagyszínpad

A Győri Nemzeti Színház vendégjátéka

a kor visszasságaira élesen, mégis kacagtatón rámutató darabokat, amilyenek sorra születtek Csiky tollából. A színészek pedig imádták ezeket a színműveket, mert sikerük volt benne. Csiky ugyanis nagyon értette, hogyan kell felépíteni egy darabot, zseniális ritmusérzéssel tudta, mikor kell jönnie a poénnak. És a poén meg volt írva, a színész elsütötte, a közönség pedig nevetett, kacagott, derült. A direktorok is elégedettek voltak a bevétel láttán, és bátran műsorra tűzték a következő Csiky-darabot. „Ha van az a színházi közhely, hogy jó szereposztás félsiker, akkor ezt teljes mértékben sikerült abszolválnunk. Kubik Anna és Csankó Zoltán nagyszerű párosa mellett remek színészeket láthat a közönség” – mondja az előadás rendezője, Bakos-Kiss Gábor.

Bánk bán

Szerelem, házasság, féltékenység,
hazaszeretet, politika – egy izgalmas
klasszikus

– A *Bánk bán* zseniális alkotás. Katona József tudta, értette, érezte, hogy mi a színpadi hatás. Ahogyan Shakespeare, Katona sem csak filozofál. Ma is érvényes, magával ragadó, átélhető, végsőkéig feszített konfliktusokból építi fel a drámát. Nagyon személyessé, zsigerből játszhatóvá tette a figurákat, akik a nézőből együttérzést, megvetést, szeretetet váltanak ki, akiknek a sorsával azonosulni tudnak, vagy éppen utasítják – fogalmaz Vidnyánszky Attila rendező.

Egy mű attól válik klasszikussá, azért nem hull ki az idő rostáján, mert minden korban élő és eleven alapanyagként alkalmas arra, hogy színre vivői az őket aktuálisan érintő nagy kérdéseket, dilemmákat vegyék górcső alá. A *Bánk bán* ilyen. Ám Katona mindezt nem didaktikusan teszi. A szerelem, a csábítás, a házasság, a féltékenység, a hazaszeretet, a hatalom,

Berettyán Sándor, Barta Ágnes

Katona József:

Bánk bán

Bánk bán – BERETTYÁN SÁNDOR | Gertrudis – ÁCS ESZTER | Melinda – BARTA ÁGNES | Ottó – HERCZEGH PÉTER | Biberach, egy lézengő ritter – SZABÓ SEBESTYÉN LÁSZLÓ | Bendeleiben Izidora, türingiai leány – SZÁSZ JÚLIA / MARTOS HANGA | II. Endre – BERETTYÁN NÁNDOR | Tiborc – KRISTÁN ATTILA | Petur – MÉSZÁROS MARTIN | Mikhál – RUBOLD ÖDÖN | Simon – SZÉP DOMÁN | Myska – MADÁCSI ISTVÁN | Meráni urak – BORDÁS ROLAND, HORVÁTH MÁRK | Királyi gyerekek nevelője – NAGY MARI, VARGA JÓZSEF, VIDA GÁBOR

Továbbá mint vendégek: Magyar urak – GÉMESI ZOLTÁN, HAJDU ÁDÁM, HORNYÁK ISTVÁN, LATABÁR ÖCSI, PALLYOV ATTILA, TABA CSABA, VARGA PÉTER | Meráni hölgyek – SIKLÓSY NOÉMI, GULYÁS ANNA | Szövönők – BALOGH EDINA, KISS IZABELLA, KOSINA MÓNICA | Bánk bán kisfia – HEGEDÜS DONÁT DORIÁN | Gertrudis gyermekei – BOGNÁR HELÉNA, KALMÁR GERGŐ, MENYHÁRT BOGLÁRKA, SZENTKERESZTY CSONGOR

Jelmez: Berzsényi Krisztina // Súly: Kónya Gabi // Ügyelő: Csasztnan András, Dobos Gábor // Rendezőasszisztens: Herpai Rita

Rendező: VIDNYÁNSZKY ATTILA

mikor? hol?

március 9. – 19 óra | március 10. – 15 óra | március 11. – 18 óra
Nagyszínpad

a politika megannyi szálából szó megrendítő történetet úgy, hogy Bánk bán életigazságának a drámáját és katarziséját állítja a középpontba.

– Amikor 2002-ben először rendeztem meg a *Bánk bán*t, az az érzet munkált bennem, hogy a világ változóban van. 2017-ben, amikor legutóbb színre állítottam, a képlet már így szólt: a világ gyökeresen és visszavonhatatlanul megváltozott. Mára újra felerősödött bennem a bizonytalanság érzése. Politikai, környezeti, gazdasági válságok követik egymást, világnézetek és hadseregek csapnak össze. Szorongás, félelem van bennünk. A jövőnk, a gyerekeink sorsa iránti aggodalom uralja a szívünket – mondja a rendező.

Többek között ezért döntöttem úgy, hogy a magyar színházi hagyománytól eltérően a *Bánk bán* főszerepeit ezúttal nem érett színészek alakítják, hanem a fiatalabb korosztály képviselői. Számukra a jelen alakulásának tétje mindennél fontosabb – még van bennük naivitás, lendület és hit, és még előtte állnak egy sor harcnak és kudarnak, amely majd megkeményíti őket. Ők a legerősebbek és a legkiszolgáltatottabbak – magyarázza Vidnyánszky Attila, aki szerint nekünk, magyaroknak pedig megint újra kell gondolnunk ebben a világban a bennünket ezer éve feszítő kérdéseinket megosztottságról, széthúzásról, gyűlöletről, amit nemzedékek nemzedékekre örökítenek. Mi is történik most a világban? Velünk? Kinek az érdekét szolgálja mindez? Hogyan viszonyulhatnak az utánunk jövők, a fiatalok elődeik újra és újra teremtődő konfliktusaihoz?

MITEM11

11th MADÁCH INTERNATIONAL THEATRE MEETING

11. MADÁCH NEMZETKÖZI SZÍNHÁZI TALÁLKOZÓ

NATIONAL THEATRE • BUDAPEST, 5 APRIL – 27 APRIL, 2024.

NEMZETI SZÍNHÁZ • BUDAPEST, 2024. ÁPRILIS 5. – ÁPRILIS 27.

MITEM-BÉRLET

3 előadásos bérlet

akár **45%-os** kedvezmény

6.300 Ft

4 előadásos bérlet

akár **45%-os** kedvezmény

8.400 Ft

RÉSZLETEK: [MITEM.HU](https://mitem.hu)

Tündöklő Jeromos

Az ördög közöttük – Tamási Áron örök és metsző igazsága

Jeromos, az ördögös népamító, a politikai babárokra törő alak milliós üzletet lát abban, ha a székely falu népét pénzzel, ígéretekkel magához édesgetve remélt hatalmának tömegbázisává formálja. A minden irányból nyomorgatott, válságok és világégések árnyékában gyötrődő, megtépzott, esendő és gyarló székely közösség megkísértése nem jár sikerrel. „A becsület mellé kiharcoljuk a megélhető módot, mert ez jár nekünk Isten és ember előtt. De nem vagyunk mi koldusok, akiknek alamizsnát kell adni! Amivel csak holnapig lehet élni!” – mondja a falu lelkiismerete, Bajna Gábor fiatal gazda. Mert „nem veszett el bennünk a lélek!” és mert a legnagyobb vihar után is „örvendeni akar a szív és teremni a föld”.

Ha Tamási Áron *Tündöklő Jeromos* című színpadi játéka kapcsán aktuálpolitikai utalásokra ismerne a néző, az elsősorban a 125 éve született szerzőnek köszönhető. Tévedés lenne azt hinni, hogy a közéletet bemocskoló hamis propaganda, a megosztó, az embereket egymás ellen uszító trükkök utólag kerültek volna be az 1936-ban egy erdélyi faluban játszódó történet előadásába.

– Nehéz, súlyos téma ez ebben a vajúdó világban, de olyan humorral fűszerezi Tamási a darabját, hősei még esendősé-

gükben is olyan szerethetők, hogy valahogy meseivé válik minden. És ezt a „kedves szomorú-mókás falut előnti végre a reggeli fény – fogalmaz Márkó Eszter rendező. – Nem szerettem volna a székely sajátosságokat túlzottan hangsúlyozni, mert úgysem tudjuk azt a tájszólást megmutatni. Tamásinak mesés világa van, ami ma is szól hozzánk, nem szabad mindezt még egy mázzal bevonni. Tündöklő Jeromos esete manapság is ugyanígy történne. A székelykedés ezt a felismerést ásná alá”.

Az ördög megjelenési formája mindig ahhoz a helyhez igazodik, ahol feltűnik. Mert hát ki találkozott személyesen az ördöggel? Inkább annyi tudható, hogy mindig más és más alakot ölt, és még a helyi szerelmi háromszögbe is belevatkozik...

Schnell Ádám, alul: Kovács S. József, Kristán Attila

Tamási Áron

Tündöklő Jeromos

Tündöklő Jeromos – SCHNELL ÁDÁM | Sáska Mihály, korcsmáros – KRISTÁN ATTILA | Gáspár, a Sáska fia – KOVÁCS S. JÓZSEF | Bajna Gábor – HERCZEGH PÉTER | Ágnes, leány – MARTOS HANGA | Ákos, legény – BORDÁS ROLAND | Bálint, legény – SZÉP DOMÁN | Lina, mindenesasszony – GÁL NATÁLIA | Gyula, asztalos – SÓTÉR ISTVÁN | Bella, varrónő – SZILÁGYI ÁGOTA / FÖRNÖSI D. JÚLIA | Örmester – SZILVÁSI SZILÁRD | Plébános – MADÁCSI ISTVÁN | Jegyző – FERENCI ATTILA | Kántor – VARGA JÓZSEF | Marci, az Ágnes apja – GIELER CSABA m. v. | Nőriné, a Bálint anyja – OROSZ MELINDA | Elek, az Ákos apja – PÁLYOV ATTILA m. v. | Posztós asszonyok – VASS MAGDOLNA, OROSZ IBOLYA | Dobos – BOGNÁR BENCE JÁNOS e. h. | Dénkó – FÜLÖP TAMÁS m. v. | Falusiak – CSÉKE ADRIENN, HECZEL JÁZMIN

Díszlet: Csiki Csaba // Jelmez: Cs. Kiss Zsuzsanna // Dramaturg: Kulcsár Edit // Zene: Lovas Gábor // Koreográfus: Darabos Péter

Rendező: Márkó Eszter

mikor? hol?

március 21. – 19 óra • Gobbi Hilda Színpad

A Nemzeti Színház, a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház tagjai, valamint meghívott vendégek és egyetemi hallgatók közreműködésével.

» A foglalkozások azért voltak jók, mert beavattak minket a kulisszatitkokba. Jobban megértettem, mi történik a színpadon. Az iskolában is most tanuljuk a János vitézt, az előadás óta másképp olvasom. Tetszik nekem. *(Julika, 11 éves)*

» A drámafoglalkozás igazán hatásos volt, mert közelebb kerültünk egymáshoz. Nagyon örülnék, ha lenne még ilyen lehetőség. *(Laura 13 éves)*

Mese és beavatás

200 előadás, százharmincezer diáknéző – János vitéz a Nemzetiben

Tíz éve, 2014. március 7-én volt a János vitéz bemutatója, és 2024. március 19-én látható 200. alkalommal Petőfi Sándor klasszikus verses meséje a Nemzeti Színpadán.

Egy csoport fehér ingbe öltözött fiatal áll a színpadon az előadás első pillanataiban. Felmerül a kérdés: ki játssza majd János vitézt? A fiúk és a lányok egymás után mind azt kiáltják: Én leszek János vitéz!

Az előadás (nem csak) fiataloknak szóló üzenete ez: mindenki, aki hűséges és becsületes, aki kiállja az élet próbáit, a maga életének hőisévé, vagyis „János vitézzé” válhat. Ezt a gondolatot üzenté az előadás plakátja is, amelyen egy mai fiú látható mobillal a kezében, ám az árnyéka egy ágaskodó lovon ülő huszár. A plakát is egy fiatal munkája volt: a Kaposvári Egyetem grafikus hallgatója, Fodor Katalin készítette.

Petőfi műve Vidnyánszky Attila igazgatásának első évadában, 2014-ben került színre. A Nemzeti Színház vezetője ezzel jelezni akarta, hogy a gyerekeket is fajsúlyos előadásokkal kívánja megszólítani: a magyar irodalom klasszikus, költői művével, annak újszerű előadásával, amely nem a gyerekekhez leereszkedő, az

» János vitéz férfias. Nem fél a kihívásoktól, megküzd a félelmeivel a szerelméért. A foglalkozáson meg tudtam fogalmazni a saját »óriásomat«. Remélem, így könnyebb lesz szembenézni vele. Ja, és »Én leszek János vitéz«!!! ☺ (Áron, 16 éves)

| fotók: Eöri Szabó Zsolt

» A színdarab tetszett. Hogy miért? Az előadás résztvevőinek éreztük magunkat. Hullottak ránk a levelek, a táncosok egyikünk ölébe estek, volt, aki kolbászt kapott... (Csik Vendel, 10 éves)

» A legjobban az ragadott meg, amikor a csatában a törökök és a franciák a magyarokkal fegyverek helyett szóháborút vívtak, mondókákkal. (Boda Míra, 11 éves)

» Nem annyira tetszett, hogy a mesélők sok helyet foglaltak el, ezért a szereplők nem tudtak mindig szabadon mozogni az egész színpadon. A díszleteket és a jelmezeket szépen kidolgozták, legjobban a biciklilovak tetszettek. (Balassa Botond, 11 éves)

» Kicsit furcsa volt nekem, hogy János vitéz szőke hajú. Én korábban fekete, göndör hajúnak képzeltem, nagy bajusszal. Azért így is jó volt. Bátor! Iluska nagyon szép! (Luca, 7 éves)

» Tetszett a színpad hangulatossága is, mert annyira ötletesen volt berendezve. A színpadi elemek mozgását szerintem nagyon jól kihasználta a rendező bácsi. És a huszárok lovai, az volt a legjobb! (Lóri, 11 éves)

iskolai irodalomórát helyettesítő produkció, hanem a műalkotás élvezetébe avató élmény. Petőfi remekműve, tiszta meséje pedig ehhez a legalkalmasabb és legnemesebb alapanyag.

Az előadás beavatás volt a szereplők egy részének is. Vidnyánszky Attila rendezésében a zsványokat, a huszárokat, a törököket, a francia udvart a Kaposvári Egyetem és a Színház- és Filmművészeti Egyetem hallgatói játszották. Azok a diákok azóta már régen végeztek, szerepeiket mindig újabb és újabb kaposvári színészosztályok veszik át – így avatódnak be a valós színházi munkába. A főbb szerepeket Mátray László (János vitéz), Zsigmond Emőke (Iluska), Szűcs Nelli (boszorka) és Varga József (francia király) játszották. A címszereplő és szerelem szerepét ma már Berettyán Sándor és Szász Júlia, illetve az utóbbi balesete óta Vas Judit Gigi alakítja.

Az előadáshoz drámapedagógiai foglalkozások is kapcsolódtak. Pintér Szilvia, a Nemzeti ifjúsági programjaiért felelős munkatársa ráhangoló, majd élményfeldolgozó alkalmakat tartott iskolákban Felsőnyárádtól Taliándörögdig. A „nagy” előadással párhuzamosan elkészült Vidnyánszky Attila ren-

dezésében a tantermi változat is. A János vitéz misszió névre keresztelt produkció kétszeresen is pedagógiai céllal jött létre. Egyrészt minden szerepet a „nagy” előadásban játszó színész-hallgatók alakítják, másrészt a színházi élményt a színész-diákok saját tantermükben, iskolai környezetben játsszák a kisdíjaknak. Ez a produkció kéttucatnyi iskolában járt szerte az országban, és több száz beregszászi iskolásnak nyújtott élményt. (A missziós előadás új szereposztásban ma már a Déryné Program kínálatát gazdagítja).

A „nagy” János vitézt a premier óta eltelt évek alatt közel 130 ezren láthatták, többségük kisdíjak. Hogy az anyagiak ne jelentsék akadályát a színházlátogatásnak, az előadást ingyen nézhették hátrányos helyzetű, vidéki iskolások is. Először a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ (KLIK) szervezésében, majd a teátrum saját ingyenes kezdeményezése, a „Nemzeti diákokért” program keretében. Az utóbbi időkben pedig a Lázár Ervin Program révén jöhetnek kisdíjak a Nemzetibe, hogy lássák Petőfi remekművének színpadi változatát.

-kornya

Tanárok mondták

» A kisdíákok még nem ismerték a János vitéz történetét, azonban a Nemzeti Színház drámapedagógusa a tanulók életkorának megfelelő módszerekkel, munkaformákkal sikeresen felkeltette az érdeklődésüket. Az érdekes, mozgásos feladatok jó hangulatot teremtettek, és végig lekötötték a gyerekek figyelmét, akik a „játékok” során megismerték a történet eseményeit, szereplőit. Az előkészítő foglalkozás eredményességét az is mutatta, hogy a tanulók nagy izgalommal várták az előadást, ami alatt fegyelmezetten és a kapott feladatokra is tudatosan figyeltek. Nagyon élvezték a színészek játékát, az előadás mozgalmasságát, mesészerű elemeit... *(Szalai Török Ildikó, Taliándörögd)*

» Örültem,

- mert ez a program nemcsak egyszerű színházlátogatás;
- mert az előzetes tantermi ráhangoló foglalkozás megteremtette az előadásra való fogékonyságot, irányította a gyermekek figyelmét, hogy befogadhatóbbá váljanak a művészet iránt;
- mert a két rátermett, kedves és mosolygós drámapedagógus az előadás után, Miskolcon is felkeresett minket egy feldolgozó foglalkozásra;
- mert fontosnak tartom, hogy az élményeket a gyerekek meg is fogalmazzák a maguk számára, akár játékos, akár komoly formában.

(Eperjesiné Bolykó Mária, Miskolc)

» A gyerekek lelkesek voltak az előadás utáni iskolai feldolgozó órán, élvezték a beszélgetést, aktívan vettek részt a feladatokban, és közben talán észre sem vették, milyen komoly gondolatok fogalmazódtak meg bennük. A János vitéz az ötödikes irodalomanyag egyik pillére, hetekig foglalkozunk vele, iskolánkban hagyomány egy bábelőadás rendezése is. Ezt a hosszú munkát zárta le a Nemzeti Színház remek előadása, majd a drámaóra. A foglalkozás új dimenziót nyitott a gyerekek számára a mű értelmezésében, és segítségükre volt, hogy az alkotás mondanivalójának helyet keressenek a maguk életében. *(Stróbl Kristófné, Budapest)*

» Örültem, hogy klasszikus János vitézt láthattam, és hallhattam, ahogy a tanulóim mondják a szereplőkkel a memoritereként megtanult részeket. Ugyanakkor a rendezői szabadság hozta a tréfát, a mai technikát... elképesztő! Köszönjük a fiatal színészeknek, hogy élvezettel, teljes erőbedobással játszottak! *(Hajdú Éva, Romhány)*

(részletek a Nemzeti Színháznak küldött levelekből, beszámolókból)

A jövő nézőinek

A Nemzeti Színház gazdag repertoárja hatéves kortól kínál élményt gyerekeknek, kisdíákoknak és középiskolásoknak.

A legkisebbeknek szóló előadások: Leánder és Lenszirom, Éden földön.

Általános iskola: János vitéz, Egri csillagok.

Középiskolásoknak: Csongor és Tünde, Az ember tragédiája, Bánk bán, Rómeó és Júlia.

» Gyermekünknek nagy örömet, különleges élményt jelentett a János vitéz. Káprázatos volt! A több mint két óra hosszú előadást figyelmesen ülték végig. A gyerekeknek átadtuk a János vitézes Csodaceruza újságot. Sokuknak nincsenek könyveik otthon, ezért nagy lelkesedéssel vitték haza az újságot. Többen már az iskolában elkezdtek kitölteni, színezni, és együtt olvassgatták a nevelőkkel. Igyekezünk lebeszélni őket, hogy ne egyék meg az ajándékba kapott gyönyörűséges mézeskalács szíveket, de volt olyan, aki egyből befalta. Hiába kapnak reggelit, ebédet, uzsonnát az iskolában, éhesek az otthoni nélkülözések miatt. Küldök néhány fényképet, ami minden szónál többet mond. A Jó Isten áldja meg munkáját!

(Figura Tünde, Kiskunmajsza)

ANDRÁS

MŰHELY • KOZMA

Mesterével, Anatolij Vasziljevvel (b) és Törőcsik Marival

Amikor újra felfénylik a szöveg

Az újrafordítások értelméről, az orosz „otyec” szóról és metafizikai összecsengésekről

A Nemzeti Színház dramaturgja, az orosz színház szakértője, tolmács, fesztiválszervező. Több tucat mű fordítója. Orosz az anyanyelve. A nyelv gyerekkora óta titokzatos, izgalmas közeg, szellemi játék számára. A nyelveken kívül a különböző írásformák is érdeklik. Kozma Andrással a színházi műfordításról beszélgettünk, aki jelenleg a Nemzetiben műsoron lévő előadások közül *A revizor*, *A Rex*, a *Kaukázusi krétakör*, a *Bakchánsnők* és a *Fodrásznő* előadások színpadról elhangzó szavaiért felelős...

Avtandil Varszimasvili rendezésében decemberben mutatták be Gogol *A revizor* című darabját, amelyhez új fordítást készített. Miért döntöttek úgy, hogy nem a meglévő szöveget használják?

– Újrafordítás esetén az egyik fontos szempont a nyelv változása, a másik a rendezői elképzelés. Ha a rendezőnek az a szándéka, hogy közelebb hozza a darabot a mai világhoz, vagy éppen kortalaná tegye, akkor érdemes elgondolkozni azon, hogy a már létező fordítások mennyire segítik a rendezői koncepció kibon-

**„A színház nem egy múzeum, hanem élő
organizmus. Mindig kockázatos, hogy
sikerül-e megtalálni azokat az arányokat,
azt a stílust, azt a megszólalási módot, amely
rezonál a mai alkotókkal és nézőkkel. Az
se véletlen, hogy a rendezők félnek az élő
szerzőktől...**

KOZMA ANDRÁS

dramaturg, műfordító,
tolmács, fesztiválszervező

1967-ben Konsztantynovóban (Szovjetunió) született orosz anyától, magyar apától. Magyarországon nőtt fel, az ELTE-n szerez orosz-történelem

szakos tanári diplomát. Tanul Japánban Min Tanaka iskolájában, dolgozik Moszkvában Anatolij Vasziljev Drámai Művészet Iskolája elnevezésű moszkvai színházában. 1996-tól 2006-ig a Hattyú-Dal-Színház színésze. Az épülő új Nemzeti Színházban nemzetközi referens, segéddramaturg és rendezőasszisztens volt. Szabadúszóként dolgozott többek között Szolnokon, Székesfehérváron, Gyulán, a Közép-Európa Táncszínházban, a Magyar Állami Operaházban, az Új Színházban, a Víg-színházban is. 2003 és 2013 között a debreceni Csokonai Színházban dramaturg.

Mintegy negyven színpadi mű fordítása fűződik a nevéhez, többek között Ivan Viripajev, a Presznyakov testvérek, Jevgenyij Griskovec, Kirill Fokin, Gorkij drámái. Tanított a Kaposvári Egyetem Színházi Intézetében, jelenleg a Színház- és Filmművészeti Egyetemen oktat.

2015-ben a magyar kultúra nemzetközi megismertetése terén végzett munkáját Hevesi Sándor-díjjal ismerték el.

tását. Ha nem egy archaikus, régies dolgot szeretne színpadon látni, abban az esetben indokolt lehet a darab újrafordítása, aminek vannak különböző fokozatai. Lehet, hogy a régi szöveget elég csak egy kicsit felfrissíteni, leporolni, kivenni belőle elavult szavakat és maiakkal pótolni. Stílusok, nyelvi struktúrák, amelyek korábban ötven-száz évig is érvényesek lehettek, ma már húsz-huszonöt év alatt elavulttá válnak, ezért, ha a mai kor nyelvezetéhez, gondolkodásához igazítjuk a művet, a szöveg is újra felfénylik.

Mi történik akkor, ha nemcsak a szerző, hanem a rendező is külföldi?

– Akkor nagy valószínűséggel radikálisabb beavatkozásra van szükség. 2011-ben egy ukrán rendező, Vlad Troickij állította színpadra *A revizort* Debrecenben. Vele közösen úgy éreztük, hogy az általa képviselt modern színházi forma és a kicsit archaikusabb nyelv érdekes feszültséget teremthet, ezért Mészöly Dezső és Mészöly Pál klasszikus, régiesebb fordítását használtuk fel, és ebből egy igazán különleges, izgalmas előadás született. Persze más stílusban, más gondolatiség mentén, mint a grúz rendező, Avtandil Varszimasvilié, aki decemberben vitte színre *A revizort* a Nemzetiben. Vele azért döntöttünk az újrafordítás mellett, mert a saját színpadi szöveggönyvét vette alapul, ami Gogol szövegének egy erőteljesen húzott változata. Sőt, ez esetben az a pontos megfogalmazás, hogy Gogol darabja nyomán a színpadi változat Avtandil Varszimasvili munkája, és a grúz-orosz szöveggönyv alapján a magyar szöveget én készítettem. Amin persze menet közben még sokat csiszoltunk, leginkább a próbák során.

Min változtattak?

– Többek közt kikerült belőle néhány epizód szereplő. Az eredeti darab egy kisvárosi lét társadalmi életének részleteiből, színesebb bemutatására alkalmas, de Varszimasvili más gondolatmenet alapján indult el. Kihúzta például a rendőrfőnököt, Gyerzsimordát, aki nem volt lényeges a rendezői víziójában, viszont beletett egy új szereplőt, egy papot, aki nincs az eredeti darabban. A szöveggönyv fő spirituális gondolata

a bibliai Szodoma és Gomorra, illetve az előadásban ábrázolt, romlottsága miatt pusztulásra ítélt város párhuzamba állítása – pontosabban az Úr által küldött két angyal története. El is hangzik több bibliai idézet a *Teremtés könyvéből*. Gogol istenkeresésének és vallásos misztikumának nagyon fontos része a transzcendens dimenzió, és hogy ebben az „isten háta mögötti” létben ki ez a revizornak hitt figura és milyen világot képvisel. A Nemzetiben bemutatott darab esetében izgalmasabbnak és hitelesebbnek tűnt, ha új fordítást készítünk. Két dologhoz ragaszkodtam. Az egyik, hogy a grúz szöveggönyv alapján készült adaptáció őrizze meg az eredeti gogoli mű groteskségét, a másik, hogy az *Őszövétség*ből elhangzott szövegek a legarchaikusabbak legyenek, mert az felerősíti azt a transzcendens üzenetet, ami szerintem a rendezés lényege. Ebben az esetben Károli Gáspár fordítását használtuk.

A grúz rendezővel angolul beszéltek?

– Nem. Varszimasvili jól beszél oroszul. A próbákon is mindig ott voltam, én tolmácsoltam a színészeknek. A rendező előtte már sokat foglalkozott Gogollal, az összes darabját fel dolgozta. Mélyen ismeri és érzi Gogol világát, amelyet nálunk inkább a társadalomkritika, társadalomábrázolás felől szoktak megközelíteni. Minél keletebbre utazunk, annál inkább a misztikumban, a metafizikai dimenzióban találják meg Gogol lényegét.

Ezt tanulta vagy megtapasztalta, amikor Moszkvában a Drámai Művészet Iskolájában színész-rendező szakon diplomázott?

– Az édesanyám orosz, édesapám magyar, családuk egy-éves koromban költözött Magyarországra. Az érdeklődésem és a spiritualitás iránti érzékenységem abból is fakadhat, hogy az orosz nyelvvel, illetve mentalitással az anyanyelvem révén ismerkedtem meg. Aztán az ELTE-n tanultam orosz irodalmat, kultúrtörténetet, összehasonlító irodalmat többek közt Török Endre tanár úrtól, aki az orosz vallásbölcselet és a klasszikus orosz irodalom egyik legnagyobb ismerője volt. Színházi szempontból a legfontosabb szellemi élmények valóban Anatolij Vasziljev, a híres orosz rendező moszkvai színházában értek. Aztán ez folytatódott, amikor vele és Töröcsik Marival hónapokon keresztül dolgoztam Dosztojevszkij *A nagybácsi álma* című szövegén, aminek a bemutatója a rövid életű Művész Színházban volt Pesten. A 2000-es évek elején pedig Vasziljev tanítványaként és munkatársaként megismerkedtem a szakrális színház különböző irányzataival Moszkvában.

Fordítás közben csak a nyelvvel foglalkozik, vagy közben már dramaturgiai munkát is végez – átír, kihúz, elemez, beleír?

– Igyekszem a dramaturgiai és a fordítói gondolkodást összekapcsolni. Mondok egy példát. Néhány évvel ezelőtt a *Három nővér*-t vittük színre Debrecenben Ilja Bocsarnikovsz lett-orosz rendezővel, aki egészen másfajta ismerettel és tudással közelít Csehov felé. Az ő kérésére fordítottam újra a darabot, amelynek első mondata Kosztolányi szavaival így hangzik: „Apa éppen ma egy éve halt meg” – mondja Olga. Ez teljesen korrekt megfogalmazás, ám ha mélyebben elemezzük nemcsak a darabot, de Csehov egész életművét, akkor felfedezhetjük, hogy mekkora jelentősége van az apa figurájának, pontosabban az apa hiányának. Az apa oroszul otec (otyec), ami a biológiai apára és az Istenatyára is vonatkoztatható, és ez rögtön adhat egy különleges, spirituális felütést a szövegnek. Nem

Valerij Fokinnal a Krokodilus próbáján

véletlen, hogy Csehov a *Meggyeskert* című darabjában (amit egyébként sokáig – helytelenül – *Cseresznyeskert*-nek fordítottak) utalást tesz Nietzschére, akinek az „Isten meghalt” kijelentése komoly visszhangot váltott ki a korabeli orosz értelmiségben. Már önmagában ez a kezdő mondat olyasfajta metafizikai kontextusba helyezi a szituációt, ami az egész előadás hangvételére hatással lehet. Én egy olyan megoldást javasoltam, ami utalást tesz erre a transzcendens hiányérzetre: „Apa meghalt... épp egy éve, pont ezen a napon...” Persze mindig vigyázni kell az arányokra, és sosem szabad megerőszakolni a nyelvet, de érdemes törekedni a rejtett, mélyebb gondolatok átadására.

A dramaturgok ritkán kerülnek reflektorfénybe... 2018-ban a POSZT-on, a Pécsi Országos Színházi Találkozón a debreceni *Három nővér* előadásért kapta meg a Legjobb Dramaturg díjat...

– Igen, ami nagy megtiszteltetés volt számomra. Örülök, hogy egyre inkább elismerik a dramaturgok fontosságát is, hiszen a kollektív színházi alkotásnak nem elhanyagolható része az ő munkájuk.

Egy aktuális rendezésnél az „újrarendezés” során mennyire lehet hozzányúlni egy darabhoz, mennyit lehet változtathatni a művön? Akár több, új szereplőt is bele lehet írni?

– Ebben a kérdésben nincs igazán konszenzus. A legkonzervatívabb megközelítés szerint, amit leírtak, azt úgy is kell színpadra állítani – ám ez gyakran az írott szöveg pusztá illusztrációjához vezet. Viszont ha a színházat önálló művészeti formának tekintjük, akkor miért ne lehetne beleírni vagy elvenni belőle? Persze az öncélú változtatásokat, torzításokat én sem tartom helyesnek. Ha Euripidész *Bakkhánsnők* című darabját akarnánk egy az egyben színpadra állítani, biztos nem működne úgy, mint annak idején, mert mások voltak az emberek, a hagyományok, a kultúra, a befogadás mikéntje. A színház nem egy múzeum, hanem élő organizmus. Mindig kockázatos, hogy sikerül-e megtalálni azokat az arányokat, azt a stílust, azt a megszólalási módot, amely rezonál a mai alkotókkal és nézőkkel. Az se véletlen, hogy a rendezők félnek az élő szerzőktől. Ha konszenzusra tudnak jutni velük, az jó, de ez nem mindig van így. Sztanyiszlavszkij és Csehov között is kialakultak konfliktusok a darabok színpadra állítása során.

Theodórosz Terzopuloszsal együtt dolgozott a *Bakkhánsnők*-ben, ahogy a januárban bemutatott *Kurácsi mama és gyermekei* című darabban is, amelyhez szintén ön készítette a szövegkönyvet. Milyen kihívások elé állította a Brecht-darab?

– Izgalmas és összetett munka volt, mivel több közvetítő nyelvet is használtunk. Terzopulosz görög, beszél németül, tehát ismeri és érti Brecht eredeti művét, de egy saját maga által szerkesztett görög szövegkönyvből dolgozott, én pedig ennek az orosz nyelvű változatát ültettem át magyarra, figyelembe véve Nemes Nagy Ágnes korábbi fordítását. Ilyenkor úgy dolgozom, hogy a különböző nyelvű szövegeket kiteszem magam elé, és megpróbálom őket összehangolni. Megőrizve az eredeti mű szellemiségét, mindig igyekszem a rendező koncepciójára ráhangolódni, és azt megérezve, megértve egy olyan szövegtestet létrehozni magyarul, amely összecseng az elképzelésével. Ugyanakkor az olvasópróbára vitt szövegkönyvet sosem tekintem véglegesnek, egy olyan munkaanyagként kezelem, amin a próbafolyamat során a kéréseknek, az igényeknek és elképzeléseknek megfelelően változtatni lehet. Az élő szituációból kiindulva előfordul, hogy a színész spontán módon egy

frappánsabb, számára megfelelőbb kifejezést, mondatot alkot. Az írott szöveg mindig a színész belső energiájával telítődve válik valódi, érvényes, élő megszólalássá.

Arany János és Kosztolányi Dezső fordításának egy-egy mondata szinte belénk ívódott. Érdeemes a mára klasszikussá vált szövegeket megváltoztatni, újrarendezni?

– Abban az esetben érdemes, ha valamilyen nyomós okunk van rá. A Karinthy Színházban nemrég Ilja Bocsarnikovsz állította színpadra a *Hamlet* egy egészen különleges színpadi változatát, ami olyan, mintha Hamlet lelkében tennénk egy lidérces utazást. Ehhez – a rendezői vízióhoz igazodva – egy új fordítást készítettem, amelyben meghagytam a „Lenni vagy nem lenni” monológ elejét, amely már részévé vált a nyelvi hagyományunknak, de a folytatásban igyekeztem a főszerepet játszó színész karakteréhez is igazítani ezt az önmarcangoló vallomást. A szándékosan teátrális, látomásszerű „Egérfogó” jelenetnél viszont végig megtartottam Arany János veretes szövegét. Hasonlóképpen, amikor 2014-ben a Nemzetiben mutattuk be a grúz David Doiasvili rendezésében a *Szentivánéji álmot*, felmerült a kérdés, hogy készítsünk-e új fordítást vagy egy régebbit használjunk, és a meglévők közül melyiket. Mivel a kerettörténetben a rendező egy fekete-fehér, korunkat idéző és kicsit brutális világot akart ábrázolni, közte az álomrészben pedig egy színes, karneváli álomvilágot, azt javasoltam, hogy a keretjátéknál Nádasdy Ádám mai szövegét, az álomjeleneteknél pedig Arany János archaikus, emelkedettebb fordítását használjuk.

Mit tükröz egy adott korban készült fordítás?

– A kor hangulatát, ízlését, stílusát, gondolkodásmódját. Az európai nyelvek a 20. század második felétől a felgyorsult kommunikáció következtében egyre hamarabb avulnak el. Amikor a tizenéves gyerekeim beszélgetését hallgatom, néha az az érzésem, hogy én is archaikussá váltam, és egy másik világ, egy másik kor nyelvét használom. A műfordítás időigényes munka, elvonulást, elmélyültséget kíván. Mindig minden kifejezésnek, szófordulatnak igyekszem utánajárni, szinonimákat keresek, próbálgatom, hogy melyik illik leginkább oda. Végül a szövegeim is olyanokká válnak számomra, mint a gyermekeim. Nevelgetem, ápolgatom, csiszolgatom mindegyiket, aztán eljön a pillanat, amikor el kell engednem őket. Az a legnehezebb.

OZSDA ERIKA

| fotó: Eöri Szabó Zsolt

Az Éjjeli menedékhelyet 1904-ben mutatták be a budai Fővárosi Nyári Színházban. Maga a fotográfia is különleges, mert a korban Magyarországon efféle színpadi képek nem készültek.

A revizorral kezdődött

150 éve Gogol műve volt az első orosz darab Magyarországon – a Nemzetiben

Az orosz drámairodalom évtizedes késéssel érkezett Magyarországra. A revizor 1874-es bemutatója után csak elvétve mutattak be orosz darabokat, a Vígszínház 1920-as évekbeli Csehov-sorozata, és a híres Moszkvai Művész Színház vendégjátékai sem okoztak áttörést... Döcögős kezdetek után a második világháború hozott jelentős változást, de az már egy másik történet.

A revizorról, Gogol darabjáról először valószínűleg 1862-ben a Szépirodalmi Figyelő olvasói értesültek. A lap öt folytatásban közölte Szollogub A gyógyszerészné című elbeszélését (Brassai Sámuel, az „utolsó erdélyi polihisztor” fordításában), amelynek főhőse levelet kap „egy péterburgi” hölgytől, aki így számolt be színházi élményéről: „Vigyázzon ön is, részéről, nehogy belé szeressen valamelyikbe azok közül a monstrum asszonyok közül, amelyeket A revizorban láttam. A napokban egy partie de plaisir [örömmünnepet] csináltunk, elmentünk az orosz játékszínpadra. Igazán, nem játszottak olyan rosszul. Képzelve, én legelőször voltam az orosz játékszínpadon. – A revizor bizonyos Gogol nevűnek a szerzeménye. Elég nevetség, csak hogy mauvais genre [helytelen fajta], mint képzelbetti.”

A revizor egyébként már 1835-ben nagy sikert aratott Oroszországban, tehát pusztán említésére is csaknem három évtizedet kellett várni. S ezt követően még újabb egy

évtizedet, hogy előadják – ez lett az első orosz színdarab, amit magyar színpadon bemutattak.

A NEMZETIS KEZDETEK

A 150 évvel ezelőtti, 1874. december 25-i nemzeti színházi premirről a Fővárosi Lapokban hosszú méltatást találunk. Az újságíró dicsérte a fordító, Szentkirályi Albert jó ízlését, aki nagyműveltségű orvos és függetlenségi képviselő volt, és számos európai nyelvből fordított, Gogol művét oroszból ültette át. A cikk szerint *A revizor* „átalános tetszésben részesült. Nem is csoda, mert ez a vígjáték gazdag humor terméke s bár speciális orosz életet fest, s inkább egy darab gunyoros életkép, mint cselekvénygazdag vígjáték, de alakjainak eleven rajza, jellemző ötleteinek bősége és helyzeteinek komikuma által általános érdekű, kitűnő munka.” A Nemzeti Színházban 1877 nyarán felújították *A revizort*, de mindössze egyszer

játszották el. Jó negyedszázad múlva, Beöthy László igazgatásának idején mutatott be újra orosz darabot a társulat: 1901-ben Csehovtól a *Medve*, 1902-ben Turgenyev drámája, a *Kegyelemkenyér* került színpadra. Több mint egy évtizeddel később, 1915 végén *A revizor*t Hevesi Sándor fordításában és rendezésében ismét előadták. Hevesi bizonyára Max Reinhardt hatására vette elő a művet. Amikor a Deutsches Theater 1908-as vendégjátékán a Vigszínházban színre került Gogol darabja, a *Népszava* így összegezte az előadás újdonságát: „Gogol hetvenéves vígjátékából csináltak egy darab életet a németek. A hivatalnoki korrupciónak ezt a jólelkűen, elnézően írott szatiráját, amely miatt hazafiatlansággal vádolták Gogolt, stílusához alkalmazott biedermeierkedéssel, bohózat-szerű apró részleteit diszkrétan tompítva, néhány fájó, a belső fölháborodással remegő jelenetét kiélezve modernesítették.”

Fájdalom, Hevesi rendezéséről alig született értező beszámoló. Azért az kiderül a szűkszavú híradásokból, hogy a darab két pompás szerepe megfelelő kezekbe került: Hlesztakovot (ekkor: Klestakov) Rajnai Gábor, a polgármestert Gál Gyula játszotta. „Rajnai [Gábor] a revizornak nézett pétérvári ficsúrt eredeti felfogással vitte színpadra, játéka csupa találékony és jókedv, s ötletes, kedves, mulatságos vonásokkal ruházta fel az álvizor alakját. Gál [Gyula] a polgármester szerepében szintén kitűnően eltalálta az alakokat [sic!] és a hangot, s a közönség csaknem minden jelenete után hangos tapssal adott kifejezést tetszésének” – olvashatjuk a Magyarország című lapban.

ÜZLETI PRÓBÁLKOZÁSOK

Makszim Gorkij *Éjjeli menedékhely* című műve ugyancsak német „közvetítéssel” érkezett Budapestre: 1903. május 16-tól

nyolc alkalommal adta elő a berlini Kleines Theater társulata a Magyar Színházban. A német művészek még alig hagyták el a magyar fővárost, amikor minden lap megírta, hogy Krecsányi Ignác, a „Buda–temesvári társulat” vezetője megszerezte az *Éjjeli menedékhely* előadási jogát, s június végén előadatja a Horváth-kertben található Fővárosi Nyári Színházban. A rendező visszaemlékezésében azt olvassuk, hogy a berliniek sikerét látva úgy gondolta, „ezekből a tapsokból, ebből a lelkesedésből a mi színésztünknek is ki kell a maga részét vennie”. A bemutatóra 1904. július 3-án került sor, és a siker valóban nem maradt el: összesen negyvennégy alkalommal játszották el a darabot, a Nyári Színházban harminchat, a Népszínházban nyolc előadást tartottak.

Krecsányi bizonyára többször megnézte a németek játékát, s a legfontosabb mozzanatokot rögzítette. Ezt a törekvését legszemléletesebben a színpadkép mutatja, mely csaknem tökéletes mása volt a berlininek. S a produkció valamennyi jelenetét is lemásolta, így a magyar közönség szokatlanul mozgalmas, látványos rendezést láthatott.

A budai premierről készült fényképek és Krecsányi Ignác rendezőpéldányának elemzése megerősíti azt a feltevésünket, hogy az *Éjjeli menedékhely* magyarországi bemutatója – noha felhasználta a Kleines Theaterben színre vitt előadás elemeit – nem játszott nagy szerepet a modern színházművészet hazai meghonosításában; a közönség inkább olyan látványosságként szemlélte, mely a cári Oroszország éjjeli menedékhelyeinek egzotikus világát jeleníti meg.

Két évvel korábban, 1901-ben Lev Tolsztoj *Asötétség hatalma* című drámáját is láthatta a Fővárosi Nyári Színház közönsége. A sajtóban azt hangsúlyozták, hogy Tolsztoj művének nem volt egyszerű a színpadi útja, a Magyarország így írt: „Európa minden nemzetének nyelvére lefordították, de sokáig nem kerülhetett színre a cenzúra miatt”. Az 1901. szeptember 7-én megrendezett bemutatót követően Szini Gyula a Pesti Naplóban csodálkozva tette fel a kérdést, miért tiltották be ezt a művet oly sok helyen: „Semmi lázító tendenciája nincs, a legtisztább etika szól belőle.” A drámát az orosz irodalmat eredetiből fordító és ebben úttörő jelentőségű Szabó Endre magyarította, s 1899-ben a Vigszínház már kitűzte a darabot Jászai Mari főszereplésével. A színésznő azonban megbetegedett, majd visszatért a Nemzeti Színházba, így az előadás elmaradt.

JÓB CSEHOVJAI

A korszakban kizárólag a Vigszínház Csehov-bemutatói keltek fel a felhívás. A *Ványa bácsit* (1920), a *Három nővért* (1922), az *Ivanovot* (1923), a *Cseresznyés-kert* (1924) a Vig legendás igazgató-rendezője, Jób Dániel állította színpadra. Csehov színjátékait olyan kiválóan játszották el, hogy nemcsak a kritikusok, a közönség is felfigyelt az orosz íróra, akinek drámái így is két

Három nővér a Vígszínházban (1922) – Varsányi Irén, Makay Margit, Gombaszögi Frida

évtizedes késéssel jelentek meg hazánkban. Hogy miért volt e kitüntetett figyelem? Többek között azért, mert kiváló, ismert és népszerű lírikusok: Kosztolányi Dezső és Tóth Árpád fordították a műveket (igaz, német közvetítéssel).

Különösen a *Három nővér* bemutatása mérföldkő a Csehov-játszás történetében. A kiváló művészek – Varsányi Irén, Makay Margit, Gombaszögi Frida – főszereplésével színre vitt kísérlet megtörte a jeget, s a matinének szánt színjáték a repertoár része lett. Kosztolányi a Nyugatban így fogalmazott: „Cselekmény, ármánykodó fondorlat, külső esemény nem mozgatja a darabot, mégse »novella«, mégse »regény«, hanem dráma,

melyben egy írónak lángelme a legnagyobb erőpróbát vállalta, s megmutatta, hogy az érzés biztos kalauz, csalhatatlan építő, mindenütt, még színpadon is. Egy misét láttunk, s templomi áhitattal távoztunk a színházból.”

Kosztolányi a Tóth Árpád által fordított *Cseresznyés kert* bemutatójáért így lelkesedett a Színházi Életben: „A *Vígszínház* mai előadása, mely hitem szerint az utóbbi évek legnagyobb színházi és színészi eseménye, velünk, magyarokkal is megértette, hogy nem kell a színpadon okvetlenül megrázó drámaíróknak lezajlania.”

Ezekkel az előadásokkal az elszigetelt magyar színházművészet ismét az európai áramlatok közelébe került. Jób Dáni-

Senki sem szorgalmazta

Miként hatott az orosz színjáték a magyar színpadokra? Ebben a korszak újtója, a Sztanyiszlavszkij által vezetett Moszkvai Művész Színház kulcsszerepet játszhatott – volna. A társulat híre a 20. század elején eljutott Magyarországra is. Arról is értesült a közvélemény, hogy a Művész Színház 1906-ban, mivel a cenzúra sorra tiltotta be előadásait, hónapokra Európába utazott. Ez a vendég szereplés tette az együttest híressé. Az első körútjukon összesen hatvankét előadást tartottak. Fölleptek Prágában, Berlinben, Bécsben, Meiningenben, és több német városban. Magyarországon először csak 1925-ben, már egészen más politikai viszonyok között mutatkoztak be orosz színészek. Ugyan Moszkvai Művész Színházról írtak a lapok, de a társulat nem a Szovjetunióból érkezett ide. A moszkvai

együttes huszonkilenc tagja a polgárháború idején vidéki turnéra indult Dél-Oroszországba, ám az ellenforradalmi sereg elzárta előlük a visszavezető utat. Ekkor elhagyták az országot; s ezt követően Prágában, Berlinben, Bécsben, német kisvárosokban, Norvégiában, Svédországban, Belgiumban, Párizsban, Olaszországban, Jugoszláviában, Bulgáriában szerepeltek.

A társaság az első budapesti vendégjátékon Anton Pavlovics Csehov *A cseresznyés kert* című színjátékával mutatkozott be a Fővárosi Operettszínházban 1925. május 22-én. Ibsen, Euripidész művei mellett adták még Dosztojevszkijtől a *Stepan-csikov-falvát* és a *Karamazov testvéreket*, Gogol *Házitűznézőjét* (akkor *Házasság* címen) és a *Ványa bácsit* is. A turné jól sikerül-

el a Világ című lapban 1922. október 14-én közölt cikkében megírta, hogy az emigrációba kényszerült Moszkvai Művész Színház előadása volt életének egyik legnagyobb színházi élménye: „megszűnt a színház, megszűnt a kulissza, megszűnt minden hatásvadászat. Ez maga az élet volt. [...] Szent volt ez az este [...]” Jób lelkesedéséhez hozzá kell tennünk, hogy amíg a század elejének közönsége nehezen barátkozott az orosz drámaíró alkotásaival, addig az 1920-as években „kasszasikerek lettek, sorozatos előadások, táblás házak Bécsben és Berlinben, Londonban és New Yorkban. Csehov most a világ színpadának legtöbbet játszott írói közé jutott el...” – ahogyan a Világ című lap 1923. szeptember 29-én írta. Ebben a cikkben az is szerepel, hogy „Csehov a pesszimizmus költője volt életében, most pedig az, aminek Tolsztoj mondotta: az élet költője”. A Vigszínház törzsközönsége mintha könnyebben azonosult volna ezzel az életszemlélettel. Amikor csaknem tíz évvel később, 1930. január 22-én a Nemzeti Színház Kamaraszínházában Hevesi Sándor megrendezte a *Sinályt*, mindössze tizenhárom alkalommal játszották.

A második világháború után számos tanulmány született az orosz–magyar irodalmi kapcsolatokról. Restelkedve vették számba azt a néhány színházi bemutatót, amely 1945 előtt megszületett. Ezzel szemben Kovács Örs Levente a közelmúltban így írt a Valóságban: „Az orosz drámairodalom a kiegyezés óta aktívan jelen van, érezteti hatását a magyar színházművészetben. A Cseresznyés kert [...] bemutatójáig – 1874 és 1924 között – 36 orosz darabot mutattak be Magyarországon, ezek közül hét Csehov-bemutató.”

Szemlélet kérdése természetesen, hogy ez a szám – hogy csak a francia bohózatok sokaságát említsük – sok-e vagy kevés...

GAJDÓ TAMÁS

| fotók: OSZMI, OSZK, Moszkvai Művész Színház

hetett, mert egy évvel később megismételték. A Renaissance Színházban (a mai Thália Színház) 1926. április 24. és május 3. között szerepeltek Gorkij, Csehov, Gogol, Tolsztoj, Osztrovskij darabjaival. Talán a magyar közönség lelkes rajongása is hozzájárult ahhoz, hogy az orosz művészek 1929. január 30-tól négy estén ismét Budapesten játszották régi sikerdarabjait – ezúttal a Belvárosi Színházban.

Az oroszok műsorából szinte semmi sem került a magyar színházak repertoárjába. A hazai alkotók Gorkij, Csehov, Tolsztoj legfontosabb alkotásaival megpróbálkoztak már – nem sok sikerrel. Az előadások stílusáról mindenki elragadtatással szólt, többek között a vendéjátékokról a Pesti Hírlapban és a Nyugatban tudósító Kosztolányi is, de senki sem

Kosztolányi írja

„Mi különbözteti meg őket (a Művész Színház színészeit – a szerk.) minden más színésztől? Az, hogy a valósághoz sokkal közelebb állnak, mint az »európaiak«. Nem is agyukkal, hanem testükkel, öt érzékükkel ragadják meg a darabot, Csehov líráját. (...) A korlátlan érzelem, nemzeti sajátjuk nyilatkozik meg bennük” – írja a Pesti Hírlapban a *Cseresznyés kert*ről 1925-ben, a Nyugatban pedig a színészekről így fogalmaz: „Csehov, Gorkij, Gogol darabjaiban pusmogtak, csókolóztak, krákoztak, a valóságot ábrázolták, a nekik annyira fájdalmas valóságot, oly részletező szeretettel, hogy a drámák menetét szinte megállították, ellenben Euripidészt már az ellenkező pontról ragadták meg, a csoda természetfölöttiségét emelték ki, színnel, hanggal egy cifra, zenés sláv bazárt csináltak az ógörög tragédiából, s mindkét esetben hüek maradtak önmagukhoz, mindkét esetben egy semmihez sem hasonló, egységes művészettel hódítottak meg bennünket, mely bámulatosan fejezi ki nemzeti jellegüket”.

akadt, aki azt szorgalmazta volna, hogy vegyenek példát az orosz színjátszókról.

Bárdos Artúr sorai a *Játék a függöny mögött* című, 1942-ben kiadott emlékiratában talán megmagyarázzák a felemás fogadtatást: „... sokat beszélgettem ezekkel a boldogan filozofáló, mindig nagy gondolatokban füstölő, angyali színészekkel, akik minél inkább művészek, annál inkább Csehov és Gogol emberei. Nagy ámulással tudtam meg tőlük, hogy öt-hat hónapig próbálnak egy darabot (nálunk a próbaidő átlaga három hét...). Az életmódjuk is egészen különös, és teljes összhangot tart azzal a szinte asketikus, szent fanatizmussal, amellyel a művészetet imádják. A színészek, rendezők teljes életközösségben, csak egymás között élnek, és csak színházi dolgokról beszélnek.”

Beugrás

Nézze, történt, ami történt, én sem vagyok boldog, hogy ekkora botrány kerekedett, de azért a tévé eltolta az esetet. Ha bárkit is érdekel az igazság, tölem most megtudhatja. Gondolom, senki nem vitatja, hogy Égető Mátyás nagy művész. Színészművész. Őriási, érzékeny lélekkel. Összeomlott, amikor kirúgták a színházból. Tudom, rendszeresen elkésett a próbákról, néhányszor az előadásról is, előfordult, hogy belesült a szövegbe, vagy egyszerűen elaludt a színpadon. De miért? Mert koncentrált. Erről sokat beszélgettünk. Ha nem koncentrált, képtelen volt a figurát másik dimenzióba transzponálni. Nem tudom, ez mit jelent, de sokszor elmondta. Megvetette azokat a kollégáit, akik a pénzt hajhásszák, kabaréban, főzőműsorokban lépnek fel. A kirúgása után a padlóra került, inni kezdett. Segítségét nem fogadott el, az egyetlen barátját leköpte. Az idegbetegség tünetei mutatkoztak nála. A függöny például felingerelte. Ha valahol függönnyt látott, nekiesett, letépte.

A Megyeri hídon szedtem össze nyár végén. Hazafelé gyalogoltam, én se voltam a csúcson, aznap este szakítottam a vőlegényemmel. Meleg éjszaka volt, hőhullám izzasztotta a várost, ő pedig öngyilkosságra készült. Gondosan levetkőzött, nem akarta összevizezni a ruháját. A legrosszabb pillanatokban is pedáns volt. Megálltam mellette, és azonnal felismertem. Te nem az Égető Mátyás vagy? Csodálkozva nézett rám, megkérdezte, miben láttam. A *Keserű kekszet* kétszer megnéztem, és ott voltam a *Szép szemetes* bemutatóján. Megölelt, azt mondta: rád vártam, szeretlek. Megcsókolt, aztán felöltözött. Öt felhőtlen hónapot töltöttünk együtt. A szemem előtt épült fel. Leszokott az ivásról, sokat kirándultunk, imádta a vízeséseket. Együtt vettünk jógaleckéket. Elkezdett bélyeget gyűjteni, de hamar megunt. Egyik este, ahogy kiléptem a zuhany alól, elkapott és teleragasztotta a testem a bélyegeivel. Jó móka volt. Egy fillért sem keresett, én tartottam el, de szívesen tettem, visszahoztam az életbe egy nagy művészt. A színpadról eleinte hallani se akart, magába roskadt, ha a színházat szóba hoztam, még a díszlet szót se lehetett kimondani a jelenlétében. Aztán lassan ez is elmúlt. Oroszul tanult, eredetiben akarta olvasni Illarion Poszugyin drámáit, aztán amikor megtudta, hogy az Aspect kísérleti színház bemutatja Poszugyin *Vén csontok* című darabját, feltétlenül látni akarta. Jól meggondoltad, csakugyan színházba

mennél? Kinevetett. Nem értette, miért találok meglepőnek, ha egy színész színházba vágyik. Ez a mondat boldoggá tett. Magamhoz öleltem, a mellére hajtottam a fejem. Ugye, Matyi, már nem akarod eldobni az életed? Rákoppintott az orromra: micsoda buta kérdés, soha nem is akartam.

Az Aspect nézőterén néhányan felismerték, ösz-szesúgtak mögötte. Izgult, fogta a kezem. Poszugyin darabja egy jakutszki öregotthonban játszódik. A történet lényege, hogy az öregek egyszer az életben a sarkukra állnak, éhségstrájkba kezdenek. Az első felvonás közepén következik egy nagyon erős jelenet. Jermola, a volt vasutas, pizsamában ebédel, közben a többieket lázítja, végül kinyitja az ablakot és kiönti a levest. Döbbsen mondia a többieknek, hogy a leves már a levegőben megfagyott, mert odakint mínusz harminchat fok van, de még az is jobb, mint az otthon fogságában várni a kaszást.

Mire észbe kaptam, az én Matyim vállig erő ősz parókát kapott elő a zakója alól, a fejére húzta, és mindenkin átgázolva előre rohant, felmászott a színpadra. Megállt közepén, fitymálva méregette a közönséget, aztán az öregek felé fordult. Az arkifejezése megvetést sugárzott. Néhány tenyér csattant, aztán kitört a taps. Mindenki azt hitte, a jelenet része a darabnak. Felmelte a kezét, csendet kért. Teste legörnyedt, suttogva szólalt meg. „Mily szó, hallga csak! De épp itt jó az érsek peckesen. Vagy tán egy másik yorki döggelölő közölő? Egek, nem egyházi ez, hanem valami loncsos piperkőc!” Odalépett a közölőben ámuló kerekesszékes öreghöz, gúnyosan felnevetett. „Hé, udvarone! A herceg előtt állsz, ki megrért a száműzetésből. Vedd hát le a tökfödöd, te halálnak elfajzott zsoldosa!” Pipiskedve az asztalhoz lépett, ott éppen hárman kártyáztak. A földre seprte, szétrugdosta a lapokat, aztán az egyik öreg feje tetejét paskolta. „És te, jó rokon, Gloster szennyos ivadéka, mit keresel a kenti bérceken? Vedd hát zálogom, e vad kendőt!” Lerántotta az abroszt és eldobta. Az asztal túloldalán ülő kontyos matrónára mutatott. „Ismered e leányzót, a parázna Henrik púpos árváját?” Sírva fakadt, rádólt az asztalra. Elhaló hangon folytatta. „Békebontó zendölő cselédek... Légy habzó küldönc, vidd sietve Lancaster bösz levelét, utána Szaladj a vak Poloniushoz, tudasd a jó hírt legott, s jutalmad legyen izzadó sietség!” A színpad elejére szaladt, fülelt. „De csitt! Habzok és reszketek, mint éber ör, ki

„A darab szereplői egyre nyugtalanabban viselkedtek, kérdően nézegettek oldalra, hátha közbelép valaki. A főszereplő Jermolát alakító kétszeres Kossuth-díjas Brezinai művész úr megpróbált kimenekülni, de Égető észrevette, lecsapott rá. „Áruló, megállj!”

Orosz István grafikája

a vártán áll mázsás kuvaszával. Nézzétek! Épp jönnek a fáklya-vivők. Indulok! A cinteremben vár az álruhás király.” Elgondolkodva megállt a vaskályhánál. Rátette a kezét, felszisszent, eljátszotta, hogy megégette. A feje ledöccent, elszomorodott. A falnál riadtan ülő öregasszonyhoz szökkent. „Édes dadám, mondd, mit üzent a kedves? Láttam őt sétálni gacsos lépteivel. Ó, mily karcosú könnyű láb, ökönyálon botorkál, de nem bukik el, ábrándja repíti.” Felsikoltott. „Mit mondtál, te aszott némbor, bolyongó ágyék gyümölcse! Kimetszem a nyelved, a nyugtalan csökevényt. Folytasd csak, míg meg nem nyalod véres buzogányom!” A darab szereplői egyre nyugtalanabban viselkedtek, kérdően nézegettek oldalra, hátha közbelép valaki. A főszereplő Jermolát alakító kétszeres Kossuth-díjas Brezinai művész úr megpróbált kimenekülni, de Égető észrevette, lecsapott rá. „Áruló, megállj!” Karon ragadta a művész urat, a színpad szélére vezette. „Nézzék már, nem tudja, a jámbor, ki elől futna. Megvagy, te fél heréjű, szapora kecske, Anglia bűzös kelése. Nyugalom urak, e csecsszopóval elbánok magam is, de ha én nem, hát fürge kardvasam! Ismét a színpad elejére futott, kis híján leesett. Előre hajolva suttogott, mint aki nagy titkot árul el. „Halljátok nevemet! Filep vagyok, mert így keresztelének. Mióta világra jöttem, bánat füstje feszít. És a szerelem! Majd elfelejtettem. Cupido nyila rezeg a hátamban!” Balról az ügyeletes tűzoltó lépett a színpadra, hogy Matyit eltávolítsa, de nem hagyta magát. A földre teperte a tűzoltót, és diadalmasan

a mellére lépett. „Egy Capulet, no lám! Álarc alatt settenkedik közénk. Most ráfizetsz sanda tréfádra, selypegő, nyegle pojáca. De várj, mást gondoltam. Elengedlek, ha újra megkeresztelsz.” A tűzoltó négykézláb menekült, Matyi megvetően nézett utána, aztán a közönséghez fordult. „Gyónni megy a jámbor, becsületén folt esett!”

Ekkor szaladtam a színpad elé. Felkiabáltam. Matyikám, fejezd be, gyere le! Észre se vett. A nézők lepisszegtek, rám szóltak, ne zavarjam az előadást. Az asztalhoz penderült, kézbe vett egy poharat, térdre rogyott a tőle jobbra kerekesszéket ülő riadt asszony előtt. „Te kárhozott, féltékeny özvegy. Szédülsz, vagy szemedet ragály borítja? Ó, hogy pompázik gyatra, hitszegő tested.” Ismét a színpad elején termett. Magasba emelte a poharat, hosszú hatásszünetet tartott. „Pár szót szívem, aztán jó éjszakát! Hadd orvosolja kínjait ez a bolond fattyú! Pillámra álom, a szívemre béke. Isten veletek!” Kiitta a poharat és élettelenül rogyott a földre. A méregpohár elgurult.

Egy díszletmunkás és egy másik civil szaladt a színpadra. Matyi nem mozdult. Tényleg úgy festett, mint aki meghalt. Megragadták a lábait, és gyorsan kivonszolták a színpadról.

A közönség akkor már állt. Zengett a vastaps.

Így történt. Mit mondhatnék még. Megint bélyeget gyűjt.

KIÁLLÍTÁSOK

a kiállítások szerdától vasárnapig 10–18 óra között
látogathatók | BGM

PETŐFI, SZÍNHÁZ

A VÁNDORSZÍNÉSZETTŐL A KÖSZÍNHÁ-

ZAKIG. Magyar nyelvű színjátszás Petőfi korában,
1823–1849.

KULISSZÁK KÖZÖTT

AZ ÁLLANDÓ KIÁLLÍTÁS a próbáktól a premierig
a színházi alkotófolyamatot bemutatva vezet a végig
a látogatót a magyar színháztörténet kiemelkedő
pillanatain.

„SZÉP HÁZ, NAGY PARK KÖZEPÉN...”

BAJOR GIZI OTTHONA a budapesti művészvilág
kedvelt találkozóhelyévé vált, az épület ma színháztör-
téneti múzeum.

A SÖTÉTEN LÁTÓ TÜNDÉR

BAGOSSY LÁSZLÓ MESÉJE a Babits Mihály Színház
előadásában

március 2. – 10 óra | Belépő: 1500 Ft | BGM

Regisztráció szükséges: gidro.katalin@oszmi.hu

KRECSÁNYI IGNÁC, TEMESVÁR

A SZÍNHÁZTÖRTÉNET ÉS DOKUMENTUMAI CÍMŰ SOROZATNAK az Uránia Filmszínház ad otthon.

Márciusban Krecsányi Ignác (1844–1923) budai és
temesvári működéséről Gajdó Tamás színháztörténész
ad elő Hirtling István közreműködésével. Bemutatják
az OSZMI új kötetét: Metszéspontok – fejezetek a
temesvári színház történetéből.

március 11. – 13 óra | Uránia Nemzeti Filmszínház, Budapest,
Rákóczi út 21.

A belépés ingyenes | Regisztráció: szebenyi.agnes@oszmi.hu

FINISSZÁZS

ÁDÁM OTTÓ (1928–2010) ÉS SZÍNHÁZA kiállítás
záró eseménye

március 14. – 15 óra | a belépés ingyenes | BGM

„PINCÉTŐL A PADLÁSIG”

VILLASÉTA BAJOR GIZI EGYKORI OTTHONÁ-

BAN, amelyben ma a díváról elnevezett múzeum
működik. A közel ezer négyzetméternyi épület
nagyközönség előtt eddig rejtett tereit fedezhetik fel
programon részt vevők. (Figyelem: négy emelet, sok
lépcsővel!)

március 14. – 19 óra | Belépő: 3000 Ft | BGM

Regisztráció szükséges: szebenyi.agnes@oszmi.hu

BÁBSZÍNHÁZI VILÁGNAP –

MÁRCIUS 22-én a BGM-ben

9 ÓRA 30 – APRÓSÁGOK – játéka a Színház- és Film-
művészeti Egyetem III. éves bábszínész hallgatóinak
marionett figuráival és „Vitéz László bábjáték-automa-
ta” Bodnár Zoltánnal és Gazdag Lászlóval.

Belépő: 1200 Ft | Regisztráció: gidro.katalin@oszmi.hu

11 ÓRA – VÁSÁRTÉR – Kovács Géza előadása a
hajdanvolt vásárok hangulatát eleveníti fel, és életre kel
Az aranyszőrű bárány meséje.

Belépő: 1200 Ft | Regisztráció: gidro.katalin@oszmi.hu

15 ÓRA – KIÁLLÍTÁSMEGNYITÓ – Kis magyar
Sárkányológia: Széman Richárd fotografiai a nyírbátori
Szárnas Sárkány Nemzetközi Utcaszínházi Fesztiválról.

15.30 – KÖNYVBEMUTATÓ – Utcaszínház Nyírbá-
torban 1993–2015. Magyar sárkányológia története.
Vendégek: Dió Zoltán, Gédra Katalin, Fehérváry Lilla,
Kémeri Attila, Kozma András, Rumi László, Szász Zsolt,
Tömöry Márta.

A belépés ingyenes | Regisztráció: simandikata@gmail.com

17 ÓRA – OSZTÁLYTALÁLKOZÓ – beszélgetés az
Állami Bábszínház Bábstudiójában 1983-ban végzett
egykori stúdiósokkal. Vendégek: Tisza Bea, Bodnár
Zoltán, Gazdag László, Joshi Bharat, Kovács Géza, Pályi
János

A belépés ingyenes | Regisztráció: szebenyi.agnes@oszmi.hu

A múzeumi belépővel a Bajor Gizi Színészmúzeum állandó és időszakos tárlatai egyaránt megtekinthetők.

További információk és részletes program: www.oszmi.hu | facebook.com/oszmiibp

OSZMI: 1013 Budapest, Krisztina krt. 57. | BGM: 1124 Budapest, Stromfeld Aurél út 16.

225 éve született Megyeri Károly

1799. január 8., Tótmegyer – 1842. december 12., Pest

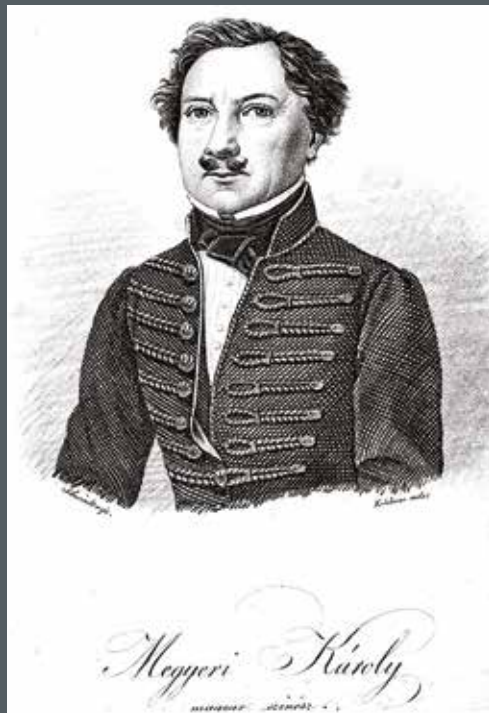
Stand néven született, szülőfaluja nevét vette fel.

Vándorszínésznek állt. A Bánk bán 1833-as kassai ősbemutatóján ő alakította Biberachot. Komikus és intrikus szerepei révén vált ismertté. Németből drámákat fordított, Nyelvpritty című vígjátéka és A solymosi vár című drámája maradt ránk.

A Nemzeti 1837-es alapításától haláláig a társulat művésze volt.

Róla szól Petőfi Sándor A tintás üveg című verse.

A Nemzeti Színházban mellszobor őrzi emlékét.

PETŐFI SÁNDOR

A tintásüveg

Vándorszínész korában Megyeri
(Van-e, ki e nevet nem ismeri?)
Körmölgeté, mint más, a színlapot.
Kapott
Ezért
Egyszer vagy öt forintnyi bért,
Amint mondom, vagy öt forintnyi bért.

Először is bát tintaért megyen,
Ha ismét írni kell, hogy majd legyen.
A tintás üveget pedig hozzá
Dugá?
Bele
Kabátja hátsó zsebibe,
Amint mondom, kabátja zsebibe.

S hogy pénzre tett szert, lett Megyeri víg,
Szazafélé mervén, ugrándozik.
Hiába inti őt Szentpéteri:
„Kari,
Vigyázz!
Kedved majd követendi gyász,
Amint mondom, majd követendi gyász.”

Úgy lett. A sok ugrándozás alatt
Kifolyt a tinta; foltya megmaradt.
Megyeri elbusúl – kedvét szegi
Neki
A folty,
Mivel csak egy kabátja volt,
Amint mondom, csak egy kabátja volt.

Mi több: kabátja éppen sárga volt,
És így annál jobban látszott a folty.
„Eldobnám – szólt – de mással nem bírok;”
Ez ok
Miatt
Hordá, míg széjjel nem szakadt,
Amint mondom, míg széjjel nem szakadt.

Pest, 1844. szeptember

Sajdik Ferenc illusztrációja
a Vivát, Petőfi! Élet-rajzok című kötetből

IN MEMORIAM

PETŐFI ZENEI ÉLETMŰDÍJ • HOBO

TURCZI ISTVÁN

Köszöntő szavak egy életmű(díj) kapcsán

Induljunk el onnan, hogy minden díjnak a díjazottak adnak rangot. Mint hallottuk, a Petőfi Zenei Életműdíjat nyolcadik alkalommal adják át. Csodálatos névsor Bereményitől Adamis Annáig, Horváth Charlie-tól a nemrég elhunyt Szakcsi Lakatos Béláig és tovább. Rangos társaságba kerültél; szerintem ezért is fogadtad el a díjat, mert aki ismer, tudja, milyen finnyás vagy. És ha már elfogadtad, azt is túrnöd kell, hogy nyilvánosan méltatunk, szembe dicsérünk, szép magyar szóval laudáljuk a munkásságodat. Úgy kell neked, mondaná közös barátunk, Rejtő Jenő, minek születted meg!

Földes László Hobo egész pályája a zene-színpad-költészet Bermuda-háromszögében zajlott és zajlik ma is. Az életműdíj kapcsán illik egy-egy mondatot szólni mindháromról. Az első a zene: a Hobo Blues Band megalakulása 1978-ban, egy Lajos utcai kocsmában a magyar rock és blues történetének immár legendás, gyönyörű dackorszakát indította el, amely 2011-ig tartott nem kevesebb, mint 21 stúdióalbummal, köztük az ikonikus *Vadászat* és a *Kopaszkutya*.

A színpadi vonal a *Lakájdaltól* a jelenig elkísér. Megannyi felejthetetlen emlék: első önálló ested a Szkénében; első monodrámad, az *Esztrád*; első József Attila-est, még Jordán Tamás rendezésében, és sorolhatnám tovább! Akkora dalszerzői és előadóművészi életműve van ennek az embernek, hogy nyugodtan ülhetne otthon a babérjain, ehelyett mit csinál: járja az országot, vidéki művázakba, iskolákba, csűrökbe jár, és Ady-, Villon-, Viszockij-, Pilinszky-, Faludy- és persze József Attila-verseket mormol. És mert ő a Hobo, azok is tátott szájjal hallgatják, akik életükben nem olvastak el egy verseskötetet. És azt se felejtjük el, hogy 2013 óta a Nemzeti Színház tagja vagy, ahol állótapsos estek egész sorát hoztátok létre alkotótársaddal, az itt jelen lévő Vidnyánszky Attilával.

Végül ott vannak a könyveid, a *Rolling Stones* könyv, az *Amerikai ima*, a *Hobo Sapiens*, a kétkötetes *Hobo Ludens* és legújabban az önéletrajzi köteted, amit együtt mutattunk be 2022-ben a könyvhéten. Mind fontos kordokumentum, egy olyan érzékeny művész tevékenységének lenyomatai, aki egész életében vállalta önmagát, aki tudja, hogy félig nem lehet igazat mondani, s ha már a világra jött, a maga eszközeivel tegyen is meg mindent a világ jobbításáért.

Szívből gratulálok az életműdíjhoz, méltó helyre került, és ahogy búcsúzásként mondani szoktam: a Vers Legyen Veled!

Elhangzott 2024. február 3-án a Duna Televízió Petőfi Zenei Díjátadó ünnepségén

MINDEN, AMI SZÍNHÁZ, MINDEN, AMI NEMZETI SZÍNHÁZ...

- * SZÍNÉSZINTERJÚK * KULISSZATITKOK * PREMIERAJÁNLOK
- * ELŐADÁS-AJÁNLOK * SZÍNHÁZTÖRTÉNET * VILÁGSZÍNHÁZ
- * SZÍNHÁZI NOVELLÁK * GASZTROSZÍNHÁZ * KÜLÖNLEGES PROGRAMOK * SZÍNHÁZI FOTÓK * KRITIKUS NÉZŐPONTOK

A NEMZETI MAGAZIN
MINDEN KORÁBBI SZÁMA
ÉS AZ AKTUÁLIS KIADÁS
IS OLVASHATÓ A NETEN.

TAMÁSI SZOBRA

1941. január 25-én mutatta be a Nemzeti Színház Tamási Áron *Vitéz Lélek* című darabját. Erre a napra emlékezve leplezték le idén január 25-én Tamási mellszobrát, Matl Péter alkotását, amely a Nemzeti második emeletén kapott helyet. A szobor adományozói Ablonczy László, a Nemzeti egykori igazgatója és felesége, a 2022-es Tamási-émlékév fő szervezője, a színházban a közelmúltig stratégiai igazgatóként dolgozó A. Szabó Magda voltak.

AGÁRDY-PÁHOLY

Agárdy Gábor (1922-2006) a Nemzet Színésze, Kossuth- és kétszeres Jászai Mari-díjas színművész, érdemes és kiváló művész 1964-től volt a Nemzeti Színház tagja. Utolsó nagy színészeink egyike, aki drámai alakítások mellett hatalmas komédiás is volt, és akinek nevét immár egy nemzeti páholy is őrzi. 2013 óta Sinkovits Imre, Bessenyei Ferenc, Lukács Margit, Mészáros Ági, Jávor Pál és Básti Lajos nevét viseli egy-egy páholy a Nemzetiben.

STRATÉGIAI

PARTNERSÉG

A Nemzeti Színház és a Színház- és Filmművészeti Egyetem (SZFE) stratégiai partnerséget létesített a Soproni Egyetemmel. Ennek célja, hogy az egyetem is részese legyen a fővárosi kulturális életnek, emellett lehetőséget biztosít az SZFE hallgatóinak, hogy Sopronban bemutassák tudásukat a helyi közönség előtt. Az együttműködés keretében közös képzéseket, oktatócseréket, közös pályázatokat és kulturális rendezvényeket terveznek. Az első közös előadásokat 2024 tavaszára tervezik.

KATONAÁRVÁK A NEMZETIBEN

„Ők a jövő, őket kell megszólítani. Én bízom a fiatalokban, de foglalkozni kell velük. Különösen az olyan szívszorító esetekben, mint a katonárváké” – fogalmazott Vidnyánszky Attila, aki a decemberben és januárban a Nemzetibe meghívott katonárvákat fogadta. A vendégek az *Egri csillagokat* tekintették meg. Az esemény a Honvédelmi Minisztérium, a Magyar Honvédség Katonai Igazgatási és Központi Nyilvántartó Parancsnoksága, valamint a Nemzeti Színház közös kezdeményese volt.

IX. PAJTASZÍNHÁZI SZEMLE

Január 27-én és 28-án kilencedik alkalommal adott otthont a Nemzeti Színház a Pajtaszínházi Szemlének. 19 vármegye 19 településének színjátszó csoportjai mutatták be produkcióikat: fergeteges vígjátékok, székely viccek, Petőfi-versválogatás, Molnár Ferenc-klasszikusok, krimikomédia, sőt még görög tragédia is szerepelt az idei programban. Az elmúlt kilenc évben összesen 157 település vett részt a kezdeményezésben.

TÉVÉFILM KÉSZÜL

A Nemzeti Színház *Ők tudják, mi a szerelem* című előadásból tévéfilm készül a színpadi verziót is színre állító Rátóti Zoltán rendezésében. A nyáron a közmédiában debütáló produkció főszerepeit a filmen Udvaros Dorottya és Blaskó Péter alakítják. A televíziós feldolgozás operatőre a számos díjjal elismert, több közönség- és sikerfilm alkotója, Nagy András, forgatókönyvírója pedig egy ifjú tehetség, Tréfás Luca.

MÁRC. 8., 12. | HOBO

AZ UTCAZENÉSZ » Hobo legújabb darabja: jelenetek a magyar könnyűzene történetéből Kiss Zoltán közreműködésével.

mikor? hol?

március 8. – 19 óra 30 • Kaszás Attila Terem

HALJ MEG ÉS NAGY LESZEL » Rocktörténet és önéletrajz » az őszinteség álcájában.

mikor? hol?

március 12. – 19 óra 30 • Kaszás Attila Terem

MÁRC. 13. | FEDÁK SÁRI

SZÜCS NELLI ESTJE » Fedák Sári volt „A” primadonna. Sztár Pest-től New Yorkig. Megjárta a siker csúcsait és a történelem poklát. Méltán ünnepelték, és méltatlanul félreállították.

mikor? hol?

március 13. – 19 óra 30 • Bajor Gizi Szalon

MÁRC. 22. | RZ-63

RÁTÓTI ZOLTÁN-SZÓLÓKONCERT » Sülyi Péter és Müller Péter Sziámi dalszövegei Rátóti Zoltán zenéjével és előadásában. Egy nem kerek születésnap koncert.

mikor? hol?

március 22. – 19 óra 30 • Bajor Gizi Szalon

Olvasson színházat!

www.nemzetiszhaz.hu/magazin

Tündérművészeti -Gálaest-

MÁRC. 24. | SZARVAS JÓZSEF ÉS BARÁTAI |

TÜNDÉRKERT GÁLA » Szarvas József kezdeményezésére elindult Tündérművészeti mozgalom résztvevőinek, támogatóinak napja a Nemzeti Színházban.

10 órától – Gyümölcshatár Forgatag a Nemzeti Színház előtti Hajóorrban

11 óra – Kovács László fazekas kiállításának megnyitója az előcsarnokban

12 óra 30 – Szokolay Dongó Balázs és barátainak koncertje az előcsarnokban

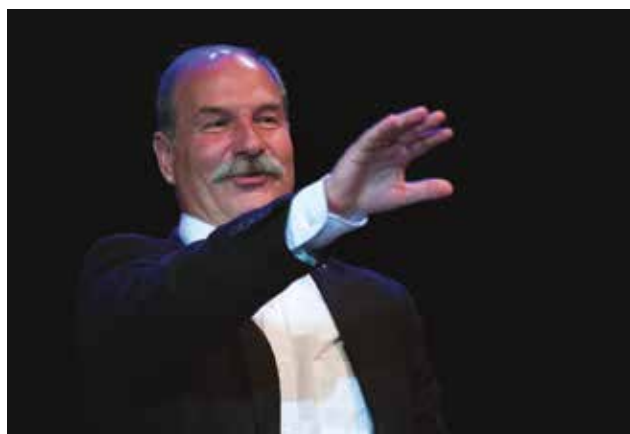
14 óra – Hegedüs Endre festőművész kiállításának megnyitója az előcsarnokban

15 óra – Kerek egy ég alatt... Navratil Andrea előadása nem csak gyerekeknek a Gobbi Hilda Színpadon

16 óra 30 – Kovács Gyula és Ambrus Lajos Gyümölcsök és praktikák a Tündérművészeti című könyvének bemutatója

18 óra – A gálaesten fellép Navratil Andrea, Szokolay Dongó Balázs, Berecz András, Reviczky Gábor, Szűcs Nelli, Barta Ágnes, Kassai István, Szarvas József, Berecz István és a Fordulj Kispej Lovam Táncegyüttes

további részletek: nemzetiszinhas.hu

MÁRC. 27. | BEREZ ANDRÁS ESTJE

A NAGY VEREKEDÉS » Mesék, hányadák az I. világháborúból, orosz hadifogságból, és a kollektivizálási megbojzolás idejéből, mikor minden fűszálon a tolvajok hármásával csengtek-lengtek, de úgy, hogy az Úristen se látta tőlük a világot...

mikor? hol?

március 27. – 19 óra 30 • Kaszás Attila Terem

MÁRC. 1. | KIÁLLÍTÁS

ISTVÁN KIRÁLY » A dráma bemutatójához kapcsolódó tárlaton a szerző, Sík Sándor életének dokumentumai mellett Agárdy Gábor, Balogh Eszter, Weil Róbert és Berzsényi Krisztina alkotásai láthatók.

mikor? hol?

március 1. – 17 óra 30 •
Nemzeti Színház, első emeleti előcsarnok

Rajtad áll vagy bukik a nemzet születése!

ÚJ!

10+

2-4

50-60 perc

ISTVÁN
a király?

10+ 2-4 50-60 perc

múlt-kor
TÖRTÉNELMI MAGAZIN

10+

2-4

50-60 perc

múlt-kor
TÖRTÉNELMI MAGAZIN

MOND, TE KIT VÁLASZTANÁL?

Vajk, akit hívei Istvánként emlegetnek, folytatni kívánja apja munkáját: egy erős, keresztény magyar állam létrehozását. Tervei támogatókat és ellenfeleket egyaránt szereznek neki, ám csak az idő mondja majd meg, siker koronázza-e erőfeszítéseit. Legújabb társasjátékunk államalapító királyunk küzdelmeit mutatja be – és azt, milyen kevésen múlhat a győzelem vagy a vereség.

Kedvezményes megrendelés: bolt.mult-kor.hu/tarsasjatek

magazin

társasjáték

könyv

puzzle

VÁLTSON BÉRLETET A 2023/2024-ES ÉVADRA IS!

Válasszon szabadbérleteink közül! Ön választhatja ki az előadást, a helyszínt, a helyet és az időpontot is! Szabadbérleteinkben nagyszínpadi és stúdiósínpados előadásokat tetszése szerint választhat. Bérleteinket kedvező áron, a napi jegyárnál átlagosan 25%-kal olcsóbban vásárolhatja meg.

SZABADBÉRLETEK

Bármely, repertoáron lévő nagyszínpadi és stúdiósínpados előadásra érvényesek

JÁSZAI MARI bérlet, 4 előadásra

8 900 Ft

FEDÁK SÁRI bérlet, 3 előadásra

6 900 Ft

DIÁKBÉRLETEK

Bármely, repertoáron lévő nagyszínpadi és stúdiósínpados előadásra érvényesek

BUBIK ISTVÁN diákbérlet, 4 előadásra

6 000 Ft

LATINOVITS ZOLTÁN diákbérlet, 3 előadásra

4 500 Ft

VÁLASZTHATÓ ELŐADÁSOK LISTÁJA

NAGYSZÍNPAD

Katona József: **BÁNK BÁN** • Bertolt Brecht: **KURÁZSI MAMA** • William Shakespeare: **LEAR KIRÁLY** • Szarka Tamás: **ESTHAJNAL** • William Shakespeare: **RÓMEÓ ÉS JÚLIA** • Nyikolaj Gogol: **A REVIZOR** • Molière: **DON JUAN** • Józsa Péter Pál: **AGÓN** • Mihail Bulgakov: **A MESTER ÉS MARGARITA** • Csíksomlyói Passió • Vörösmarty Mihály: **CSONGOR ÉS TÜNDE** • Gárdonyi Géza – Zalán Tibor: **EGRI CSILLAGOK** • Petőfi Sándor: **JÁNOS VITÉZ** • Sarkadi – Fábri – Nádasy – Vincze: **KÖRHINTA** • Tizenhárom Alfa • Wass Albert művei és korabeli dokumentumszövegek alapján • Tamási Áron: **VITÉZ LÉLEK**

STÚDIÓSÍNPADOK

Bertolt Brecht: **A KAUKÁZUSI KRÉTAKÖR** • Molnár Ferenc: **EGY, KETTŐ, HÁROM – AZ IBOLYA** • Sík Sándor: **ISTVÁN KIRÁLY** • Irredenta Kabaré • Tamási Áron: **TÜNDÖKLŐ JEROMOS** • Kirill Fokin: **REX** • Hubay Miklós: **ŐK TUDJÁK, MI A SZERELEM** • Lukács György: **HAZATÉRÉS** • Georg Büchner: **WOYZECK** • Euripidész: **BAKKHÁNSNŐK** • Földes László Hobo: **AZ UTCAZENÉSZ** • Petőfi Sándor: **A HELYSÉG KALAPÁCSA** • Nyikolaj Gogol: **HÁZTŰZNÉZŐ** • Földes László Hobo: **A FÖLTÁMADÁS SZOMORÚSÁGA** • Márai Sándor: **A KASSAI POLGÁROK** • Lope de Vega: **A KERTÉSZ KUTYÁJA** • Szabó Magda: **AZ AJTÓ** • Székely János: **CALIGULA HELYTARTÓJA** • Anton Csehov: **EGYFELVONÁSOS KOMÉDIÁK** • Szergej Medvegyev: **FODRÁSNŐ** • Carlo Goldoni: **HÁZASSÁG PALERMÓBAN** • Földes László Hobo: **HÉ, MAGYAR JOE!** • Földes László Hobo: **HALJ MEG ÉS NAGY LESZEL** • Szilágyi Andor: **LEÁNDER ÉS LENSZIROM** • Örkény István: **MACSKAJÁTÉK** • Örkény István: **TÓTÉK** • Földes László Hobo: **TUDOD, HOGY NINCS BOCSÁNAT** • Berecz András: **ÖNÁLLÓ ESTJEI** • Szűcs Nelli önálló estje: **FEDÁK SÁRI** • Rátóti Zoltán koncertje: **RZ63**

- » A bérletek a stúdiósínpadokon nem helyreszólóak, a helyfoglalás az érkezés sorrendjében történik!
- » A bérletek nem érvényesek a premierekre és egyes vendégelőadásokra.
- » A bérletek a 2023/24-es évadban érvényesek, beváltásuk a 2023/24-es évad utolsó előadásáig lehetséges.
- » A bérletek automatikus belépésre nem jogosítanak, minden esetben jegyre kell váltani személyesen, vagy online, bővebb információ és segítség a Nemzeti Színház jegypénztárában kérhető.
- » Diákbérlet vásárlásához igazolvány bemutatása szükséges!
- » A műsorváltozás jogát fenntartjuk!

HAVI MŰSOR

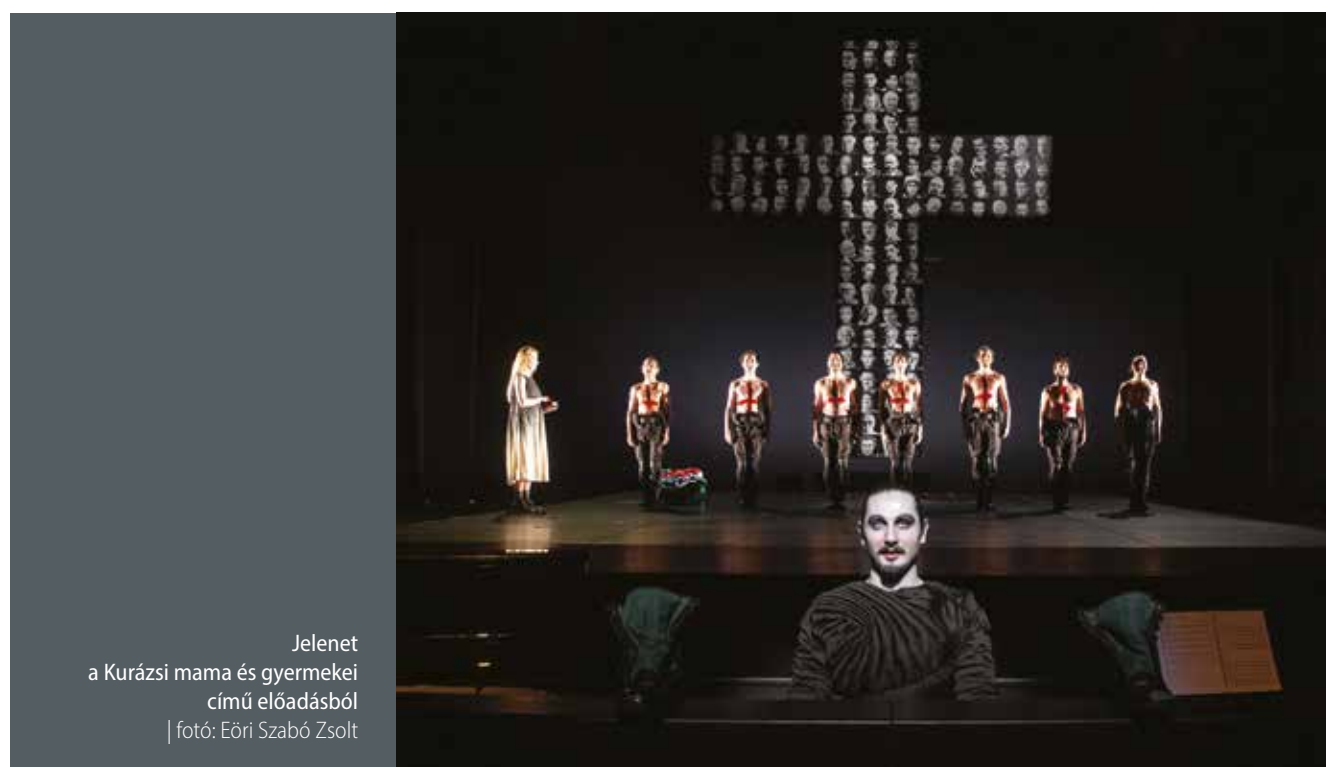
Nagyszínpad	1 P	19:00	Buborékok	Csiky Gergely a Győri Nemzeti Színház vendégjátéka
Gobbi Hilda Színpad	2 Szo	19:00	István király	Sík Sándor PREMIER
Gobbi Hilda Színpad	3 V	19:00	István király	Sík Sándor
Nagyszínpad	4 H	19:00	Kurácsi mama és gyermekei	Bertolt Brecht
Kaszás Attila Terem	4 H	15:00	Hazatérés	Lukácsy György
Nagyszínpad	5 K	19:00	Don Juan	Molière
Gobbi Hilda Színpad	6 Sze	15:00	Macskajáték	Örkény István
Kaszás Attila Terem	6 Sze	19:30	Woyzeck	Georg Büchner
Nagyszínpad	7 Cs	15:00	János vitéz	Petőfi Sándor
Gobbi Hilda Színpad	7 Cs	19:00	Egy, kettő, három – Az ibolya	Molnár Ferenc
Nagyszínpad	8 P	11:00	János vitéz	Petőfi Sándor
Gobbi Hilda Színpad	8 P	19:00	Egy, kettő, három – Az ibolya	Molnár Ferenc
Kaszás Attila Terem	8 P	19:30	Az utcazenész	Földes László Hobo koncertje
Nagyszínpad	9 Szo	19:00	Bánk bán	Katona József
Nagyszínpad	10 V	15:00	Bánk bán	Katona József
Gobbi Hilda Színpad	10 V	15:00	Grane – Képzeltégek a Peer Gynt nyomán	Henrik Ibsen drámája alapján
Nagyszínpad	11 H	18:00	Bánk bán	Katona József
Gobbi Hilda Színpad	12 K	19:00	Macskajáték	Örkény István
Kaszás Attila Terem	12 K	19:30	Halj meg és nagy leszel!	Földes László Hobo önálló estje
Nagyszínpad	13 Sze	15:00	Egri csillagok	Gárdonyi Géza – Zalán Tibor
Kaszás Attila Terem	13 Sze	19:00	Háztűznéző	Nyikolaj Gogol
Bajor Gizi Szalon	13 Sze	19:30	Fedák Sári	Szűcs Nelli önálló estje
Nagyszínpad	14 Cs	15:00	János vitéz	Petőfi Sándor
Gobbi Hilda Színpad	14 Cs	19:00	A kaukázusi krétakör	Bertolt Brecht
Nagyszínpad	16 Szo	19:00	A revizor	Nyikolaj Gogol
Kaszás Attila Terem	16 Szo	15:00	Ők tudják, mi a szerelem	Hubay Miklós
Nagyszínpad	17 V	19:00	A revizor	Nyikolaj Gogol
Gobbi Hilda Színpad	17 V	15:00	Az ajtó	Szabó Magda
Kaszás Attila Terem	18 H	19:30	Woyzeck	Georg Büchner
Nagyszínpad	19 K	15:00	János vitéz	Petőfi Sándor
Kaszás Attila Terem	19 K	19:30	A helység kalapácsa	Petőfi Sándor

Az Egri csillagok 12, a Kaukázusi krétakör, a Bánk bán, a Don Juan 14, a Woyzeck, a Kurácsi mama és gyermekei 16 éven felülieknek ajánlott!

Kísérőrendezvényeinkről az 52–53. oldalon tájékozódhatnak. | A műsorváltoztatás jogát a színház fenntartja!

2024. MÁRCIUS

Nagyszínpad	20 Sze 11:00	Csongor és Tünde Vörösmarty Mihály
Gobbi Hilda Színpad	20 Sze 19:00	Grane – Képzeltések a Peer Gynt nyomán Henrik Ibsen drámája alapján
Kaszás Attila Terem	20 Sze 15:00	A helység kalapácsa Petőfi Sándor
Nagyszínpad	21 Cs 11:00	Csongor és Tünde Vörösmarty Mihály
Gobbi Hilda Színpad	21 Cs 19:00	Tündöklő Jeromos Tamási Áron
Nagyszínpad	22 P 19:00	Kurácsi mama és gyermekei Bertolt Brecht
Bajor Gizi Szalon	22 P 19:30	RZ-63 Rátóti Zoltán szólókoncertje az elmúlt tizenöt év dalaiból
Nagyszínpad	23 Szo 19:00	A Mester és Margarita Mihail Bulgakov
Gobbi Hilda Színpad	23 Szo 15:00	Az ajtó Szabó Magda
Nagyszínpad	24 V 18:00	Tündérművészeti gála
Gobbi Hilda Színpad	24 V 15:00	Kerek egy ég alatt Navratil Andrea és barátainak előadása
Gobbi Hilda Színpad	25 H 19:00	István király Sík Sándor
Kaszás Attila Terem	25 H 15:00	Ők tudják, mi a szerelem Hubay Miklós
Nagyszínpad	26 K 18:00	Egri csillagok Gárdonyi Géza – Zalán Tibor
Nagyszínpad	27 Sze 15:00	Egri csillagok Gárdonyi Géza – Zalán Tibor
Kaszás Attila Terem	27 Sze 19:30	A nagy verekedés Berecz András önálló estje
Nagyszínpad	28 Cs 19:00	Csíkssomlyói passió

Jelenet
a Kurácsi mama és gyermekei
című előadásból
| fotó: Eöri Szabó Zsolt

Szcenárium

a Nemzeti Színház művészeti folyóirata • 2024. január–február, XII. évf., 1–2. szám

FÓKUSZBAN A KORTÁRS SZÍNHÁZ ÓKORI GÖRÖG FORRÁSVIDEKE

Az utóbbi években világszerte megszorodtak az antik mítoszok és tragédiák kortárs átíratái, ami a korábbi MITEM-ek programjában is tükröződött (lásd Robert Wilson, Rimas Tuminas, Theodórosz Terzopulosz, Tadashi Suzuki nagysikerű rendezéseit). A 11. MITEM kínálatában öt előadás képviseli ezt a tematikát. Jelen lapszámunkban két jelentős kortárs rendezőre szeretnénk felhívni a figyelmet. Jan Fabre, aki a tavalyi találkozón a *Resurrexit Cassandra* című előadással mutatkozott be, idén egy nagyszabású, nyolcórás produkcióval érkezik belgiumi társulatával: *Mítikasz csúcs (Az Olümposz tetején)*. Korábbi magyarországi szereplései, a *Macbettu* és *A vihar* sikere alapján nagy várakozással tekintünk Alessandro Serra *Tragédia / Oidipusz éneke* című rendezése elé, melynek idei találkozókon lesz a világpremierje.

„...korunk nézőjének kikapcsolódási igényét a hétköznapivá vált háború állandóan újratermeli. de ez a szükséglet állandóan tusázik azzal a szükséglettel, hogy irányítani tudja a saját sorsát. a szórakozásra és létfenntartásra irányuló szükségletek szétválása mesterséges. az (eltérítő, kikapcsolódási jellegű) szórakozás állandóan fenyegeti a létfenntartást, hiszen [a néző] a valóságos életben fizet meg kicsapongásaiért (...) nem múlnak el fölötte nyomtalanul az ellenfél világába való beleélések, ezáltal a saját ellenfelévé válik. a pótlék kielégíti az igényt és megmérgezi a testet...” (*Bertolt Brecht*)

„... a színésznek nem a külső hatásra törekedve, hanem belső igazságából kiindulva kell cselekednie és reagálnia a színpadon. De mi is ez a belső igazság? (...) Folyamatosan hipertudatosnak kell lennie a tekintetben, hogy mi történik a testében. Saját teste a laboratóriuma, ez a hihetetlenül összetett és zseniálisan megalkotott köntös, amely folyamatosan reagál az őt érő legapróbb új inputokra is.” (Jan Fabre – Luk Van den Dries)

„Sok évi gyakorlás után megértettem, hogy a tréning a felszabadulást, nem pedig az elrejtőzést szolgálja. / A Grotowski által emlegetett negatív út [‘via negativa’] az, amely a színészek testének teljes átláthatóságához vezet, hogy bátorságra tegyenek szert sebezhetőségük vállalásához, hogy felfedjék magukat és megmutassák a titkos sebet. / Addig folytatjuk a tréningezést és az improvizációt, amíg egy adott pillanatban

TARTALOM

Szemelvények **Jan Fabre** *Fom Act to Acting* című kötetéből

• **Johan de Boose, Sylvia Solakidi** írásai a *Mítikasz Csúcs* elé

• **Alessandro Serra** önéletrajza és ráhangolója a budapesti világpremierre • A Kurácsi mama keletkezéstörténete – részletek **Brecht** munkanaplójából • Interjú: **Katona Imre** Theodórosz Terzopulosz legutóbbi Brecht-rendezéséről

• **Máté Zsuzsanna**: Adalékok Sík Sándor darabja, az István király értelmezéséhez • Vigília – **Sík Sándor** 1946-os programadó esszéje a magyarság sorskérdéseiről

elkezdenek megbízni bennem, / ekkortól kezdődik el az igazi alkotói folyamat, vagyis amikor a színész már nem védekezik, hanem leteszi a fegyvert és megnyílik.” (Alessandro Serra)

„Amit a Nyugattól tanulhatunk, csak akkor lehet számunkra érték, ha magyarságunk erősítésére fordítjuk. Fiatalférfi vagyunk! A magyar néplélek mélységeiben olyan értékek szunnyadnak, amelyeket a népzene, népdal, népművészet nemcsak most kezdünk igazán megsejteni. (...) Minden, ami idegen, csak annyiban lehet értékes számunkra, amennyiben ezeket a nagy magyar értékeket segíti megtalálni, magunkba szívni, termékenyebbé tenni. Ezzel tartozunk magunknak, de tartozunk Európának is.” (Sík Sándor)

Tájékoztató a Szcenárium lapszámokhoz való hozzájárulásról: +36 1 476 68 76 | a Szcenárium a neten: www.nemzetisinhaz.hu/magazin/folyoirat

szcenárium

A Nemzeti Színház művészeti folyóirata

NEMZETI SZÍNHÁZ
1881
A NEMZET SZÍNHÁZA

VÁRJÁ KEDVES NÉZŐINKET A NEMZETI SZÍNHÁZ AJÁNDÉKBOLTJA, A CSORTOS GYULA AJÁNDÉKTÁR!

NYITVATARTÁS

A Csortos Gyula ajándéktár már fél órával az előadás megkezdése előtt várja az érdeklődőket a Nemzeti Színház főbejárati szintjén.

A Nemzeti Magazin
az interneten:
www.nemzetisinhaz.hu

Jelenet a Petőfi zenei életműdíjas Hobo Halj meg és nagy leszel című előadásából | fotó: Eöri Szabó Zsolt

PREMIER | Sík Sándor: **ISTVÁN KIRÁLY**

MÁRCIUSI ELŐADÁSOK | Csiky: **BUBORÉKOK** | Brecht: **KURÁZSI MAMA ÉS GYERMEKEI** | Lukácsy György: **HAZATÉRÉS** | Molière: **DON JUAN** | Örkény: **MACSKAJÁTÉK** | Büchner: **WOYZECK** | Petőfi: **JÁNOS VITÉZ** | Molnár: **EGY, KETTŐ, HÁROM – AZ IBOLYA** | Hobo: **AZ UTCAZENÉSZ** | Katona: **BÁNK BÁN** | Peer Gynt nyomán: **GRANE** | Hobo: **HALJ MEG ÉS NAGY LESZEL** | Gárdonyi – Zalán: **EGRI CSILLAGOK** | Gogol: **HÁZTŰZNÉZŐ** | Szűcs Nelli önálló estje: **FEDÁK SÁRI** | Brecht: **A KAUKÁZUSI KRÉTAKÖR** | Gogol: **A REVIZOR** | Hubay: **ŐK TUDJÁK, MI A SZERELEM** | Szabó Magda: **AZ AJTÓ** | Petőfi: **A HELYSÉG KALAPÁCSA** | Vörösmarty: **CSONGOR ÉS TÜNDE** | Tamási: **TÜNDÖKLŐ JEROMOS** | Bulgakov: **A MESTER ÉS MARGARITA** | **CSÍKSOMLYÓI PASSIÓ**